
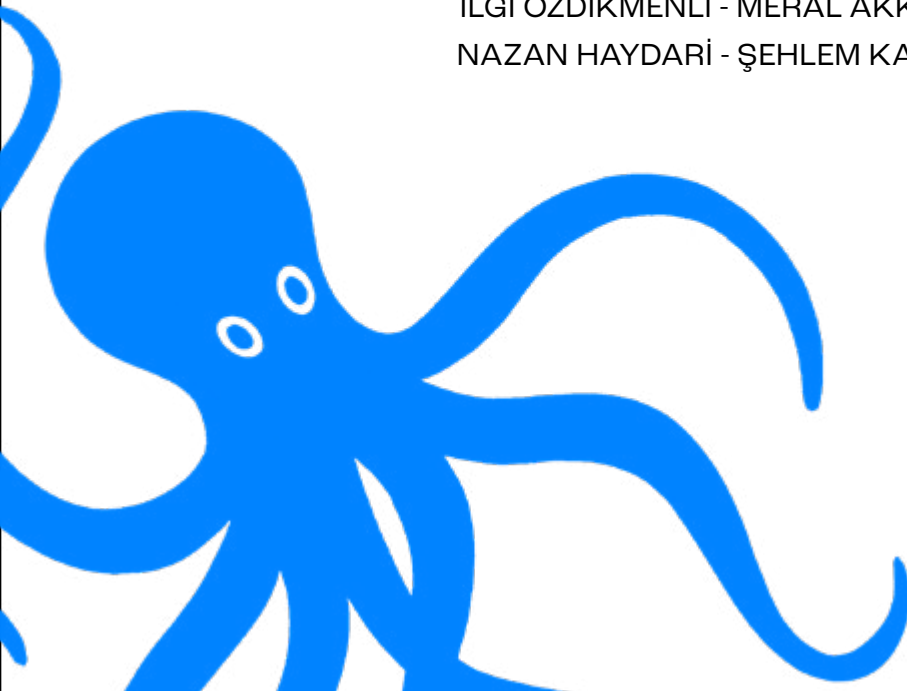

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

Savunuculuk El Kitabı

İLGİ ÖZDİKMENLİ - MERAL AKKENT
NAZAN HAYDARI - ŞEHLEM KAÇAR

DEĞİŞİM - UMUT - HEYECAN

Savunuculuk El Kitabı

İLGİ ÖZDİKMENLİ - MERAL AKKENT

NAZAN HAYDARI - ŞEHLEM KAÇAR

İllüstrasyonlar, kapak ve kitap tasarımı

EDA ÇAĞIL ÇAĞLARIRMAK

Feminist bulusmalar cizimleri

DUYGU AŞIK

Bu kitap, *Savunuculuk Günlüklerimiz* sergisi eşliğinde hazırlanmıŐtır.

İstanbul Toplumsal Cinsiyet Müzesi yayınları 5

©2024 İstanbul Toplumsal Cinsiyet Müzesi
Kaynak gösterilerek yapılan kısa alıntılar haricinde,
İstanbul Toplumsal Cinsiyet Müzesi'nin yazılı izni olmadan
kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

Giriş
Araştır. Keşfet. Yaz. ve Dans Et!

04

Değişim-Umut-Heyecan

8

Savunuculuk ve Mutluluk

14

Savunuculuğun Yaratıcılığı

18

Ağacımız ve Biz-Sorundan Çözüme

46

Sanat ve Savunuculuk (DERLEYEN Merve Özmen)

58

Örgütlenelim-Tarihe Bakalım

102

Yeni Bir Dile İhtiyaç Var

118

Temel Kişi Haklarımız

132

Savunuculuk Bilmeceleri

134

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

GİRİŞ

ARAŞTIR. KEŞFET. YAZ. VE DANS ET!

Değişim-Umut-Heyecan: Savunuculuk El Kitabı bir grup gencin küratörlüğünde hazırlanan *Savunuculuk Günlüklerimiz* sergisine eşlik ediyor. *Savunuculuk Günlüklerimiz* dünyada ve Türkiye’de olup bitenlerin bireysel deneyimlerle ilişkilendirildiği altı farklı sergiden oluştu. Her bir sergi, araştıran, keşfeden, yazan ve hayatla dans eden gençlerin kendini ifade etme yolu oldu.

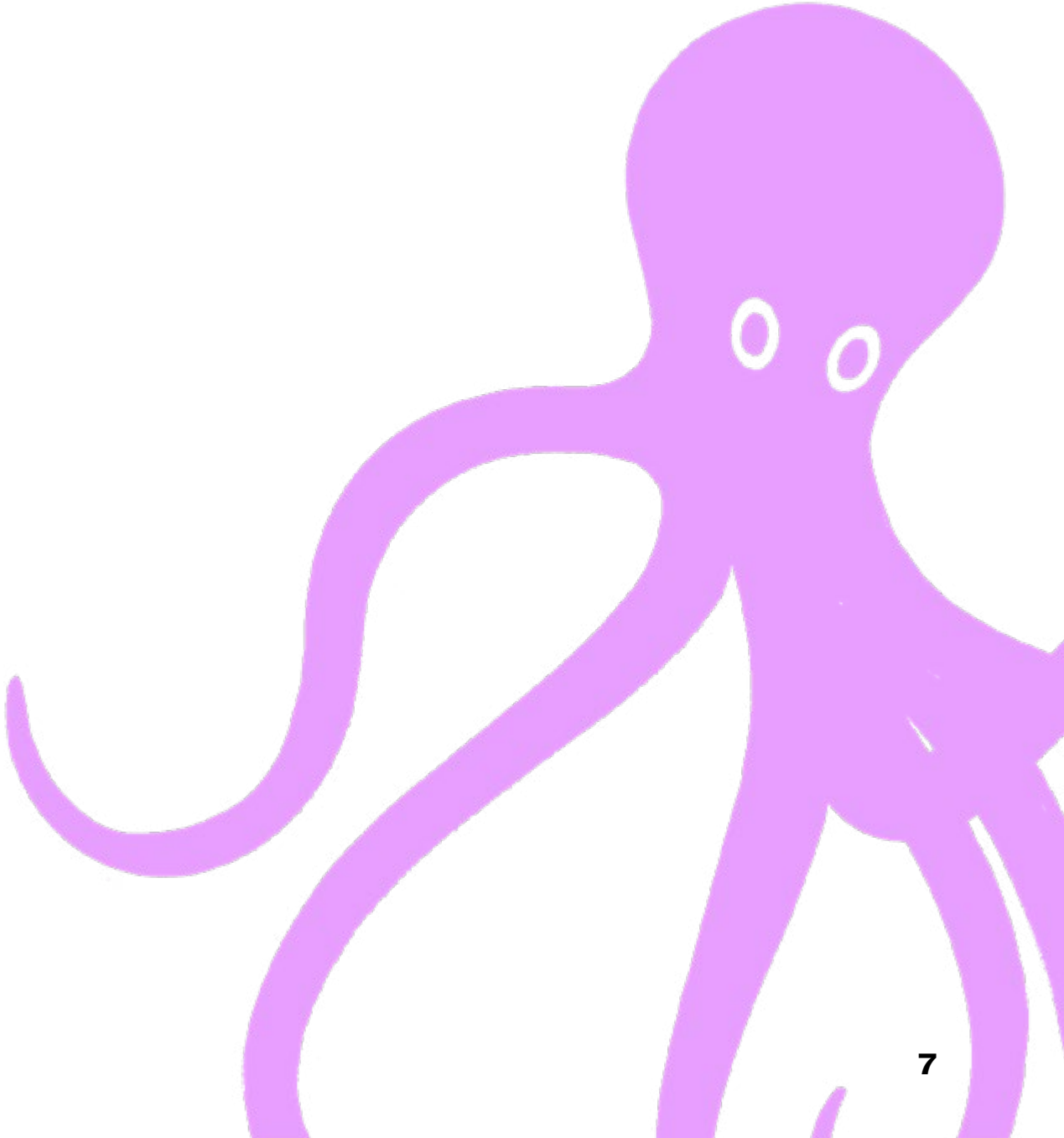
Arzu Anğay ve Aydanur Akkut, kendileri ve herkes için onurlu bir barınma hakkı talebiyle, öğrenciler, engelliler, kadın+’lar, LGBTİ+’lar ve göçmenler gibi toplumda dışlanan grupların onurlu barınma hakkını konu eden *Dört Duvarın Dışında* isimli sergiyi oluşturdu. Arzu ve Aydanur için bu süreç kendi deneyimlerinden yola çıkarak başka hayatlara bakmak, haklarını talep etmek anlamına gelmişti. Eylül Devrim ve Luna Erguvan, *Bir Adım-Bin Ses* sergilerinde güçlenmek ve güçlendirmek için 8 Mart’ın ve kadın dergilerinin tarihsel izleğini sürdürdüler; bir film seçkisini feminist bakış açısıyla yorumladılar. Her adımda kendilerinin ve kendilerinden önceki kadınların gücünü yeniden keşfettiler. Deniz Doğan, tarih boyunca sanat yapmak isteyen kadınların cinsiyet kimlikleri ve çoğu zaman etnik kökenleri nedeniyle sayısız ayrımcılıkla karşı karşıya kaldığını keşfetti. En önemli keşfi, bu müzisyenlerin bireysel veya kolektif direnişle kendilerini engelleyen görünür ve görünmez sınırları aşmalarıydı. *Müzikle Direnmek* sergisini kadın müzisyenleri dinlerken, bu direnç ve mücadeleyi hissettiği için yaptı. Duygularını, sergisinin ziyaretçileriyle paylaşmak istedi. Ecenur Alan ve Halide Berçem Özçelik, #DeBeje (#DeJebe) isimli sergilerinde anadillerini kutlamanın coşkusuyla yaşadılar. Dans eder gibi özgürce kendi anadillerinde konuşmak ve kendilerini ifade etmek istediler. Sergileri, kadınların anadiline dayalı ayrımcılık ve dışlanma deneyimlerinden oluştu ve coşkuyla anadili kullanmaya özendirdi.

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

Dönelere Dönmeyenlere sergisi, LGBTQI+ hareketi içinde yer alan, bu hareketi taşıyan herkesi kutlamayı amaçladı. İbrahim E. Sarı, İrem Uçar, İrem Yağcı ve Sevgi Çevik, sergileriyle LGBTQI+'lara yönelik nefret kampanyaları ve saldırılara karşı kendilerini güçlendirdi ve sergi ziyaretçilerini dayanışmaya davet etti. Dağlara, taşlara, akarsulara, kuşlara, atlara, geyiklere, özetle tüm canlı ve cansız doğaya hassas olan Derin Okur, ekolojiye yönelik kavramsal ve fiziksel tahribat içerikli *Beşeri bir Gezegenin Reddinde* sergisinde, doğanın insan için korunmasını gerektiğini savunan insan merkezli anlayışlara eleştirel yaklaştı.

Tüm sergilerin küratörleri, ziyaretçileri sergilerindeki tartışmalara katılmaya davet eden yöntemler geliştirdiler, yeni keşifler için ziyaretçilerle diyalogu teşvik ettiler. Her sergi sadece bir kez değil, çok kez gezmeye değer. *Değişim-Umut-Heyecan* isimli bu kitap, tüm bu sergilerdeki araştırma, keşif, yazma ve kutlama gibi yolculukların herkes için mümkün olduğuna işaret ediyor. *Savunuculuk Günlüklerimiz* sergisinde, gençler savundukları değerleri özgürce ve büyük bir keyifle ortaya koyuyor. Bu sadece bir başlangıç. *Değişim-Umut-Heyecan* kitabından ve *Savunuculuk Günlüklerimiz* sergilerinden esinlenerek, siz de kendi savunuculuk yolculuğunuza çıkmak istemez misiniz? Araştırın, keşfedin, yazın ve dans edin!

İLGİ ÖZDİKMENLİ & MERAL AKKENT
NAZAN HAYDARI & ŞEHLEM KAÇAR

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

**DEĞİŞİM
UMUT
HEYECAN**

Savunuculuk Günlüklerimiz sergisimizi oluştururken kendimize, çevremize ve topluma dair değiştirmek istediklerimizin, umutlarımızın ve heyecanlarımızın ne kadar da ortak olduğunu farkettilik. Bu bizi daha da heyecanlandırdı. Dayanışma, birliktelik, üretim, etkileşimin dönüştürücü gücü ortak heyecanlarımız, umutlarımız.

Ataerkil düşünce yapısını, her türlü ayrımcılığı, şiddeti, nefret söylemini, sosyal haklara erişimdeki eşitsizliği, üretim ve emek süreçlerinin görünmezliğini, sansürü dert ediyoruz, değiştirmek istiyoruz. Sokak hayvanlarına karşı artan bu şiddet neden? Neden öğrenciler ve bazı gruplar barınma sorunu yaşıyor, dezavantajlı durumlarda bırakılıyor? Neden okul öncesi kurumlar yetersiz?

Negatif barış ortamının pozitif barış ortamına dönüştüğü, adil ve eşitlikçi bir dünyada güvenle yaşayabilmeyi umut ediyoruz. Toplumsal cinsiyet eşitliği alanını keşfetmek ve buna dair bilincin toplumda yaygınlaşmasına katkı vermek istiyoruz. Haksızlıklar ve eşitsizlikler ile mücadelede uygulanabilir stratejiler geliştirmek, ses getirecek ortak üretimler yapmak istiyoruz.

Kendimize dair dönüştürmek istediklerimiz de var. Yargılamadan uzak, olduğumuz gibi var olmak istiyoruz. İlişkilerimizde, bulunduğumuz gruplarda zaman zaman hissettiğimiz güvensizlik duygusunu sorgulamak istiyoruz.

Savuculuk Günlüklerimiz değişmek, yenilenmek ve eyleme geçmek üzere attığımız ortak adımlardan sadece birisi.

Heyecanımıza ve umutlarımıza ortak olur musunuz? Bizlere katılır mısınız? *Değişim-Umut-Heyecan: Savunuculuk El Kitabı*'na, bu sorular eşliğinde bakmanız dileğiyle.

DEĞİŞTİRMEK İSTEDİKLERİM

Ataerkil sistem ve düşünce yapısı

Ataerkil şiddet

Kendimi yargılama, suçlama

Kendime olduğum gibi var olabilmek için daha çok izin vermek

Ötekileştirici ayrıştırıcı nefret dolu bir toplumdaki negatif barış ortamını, pozitif barış ortamı ile değiştirmek

Güvensiz pride komiteleri

Güvensiz ilişkiler

Nefret söylemleri

Ayrımcılık

Canlı cansız her şeyin, herkesin yaşadığı adaletsizlik

Öğrencilerin ve dezavantajlı grupların barınma sorunu

Sokakta yaşayan çocuklar sorunu

Sokak hayvanlarına karşı şiddet sorunu

Mültecilere yönelik ayrımcılık

Ucuz işçilik

Kimliğe bağlı olarak yaşanan sorunlar

Sansür

Yetersiz okul öncesi kurumlar

UMUTLARIM

Dayanışma

Bir olmak

Beraber yol yürümek

Bariş ve eşitlik dolu toplumların oluşturduğu bir dünya

Güvenle yaşayabilmek

Değişime sahip çıkan insanlar

Tutku duyduğum her şeyi yapabilmek

Değişmek, yenilenmek, eyleme geçmek

Gerçek ben olabilmek

Vegan bir dünyada yaşamak

Umutlandırıcı etkileşimler

Toplumsal eşitlik bilincinin oluşması ve yaygınlaşması

Toplumsal cinsiyet eşitliği hakkında daha fazla bilgi edinmek

Farklı toplumsal cinsiyet kavramlarını ve bunların günlük yaşamdaki etkilerini daha iyi anlamak

Cinsiyet eşitsizliği ile mücadele için uygulanabilir stratejiler ve çözümler öğrenmek

HEYECANLARIM

Birlikteliğimizin süregelen heyecanı

Toplumsal cinsiyet bağlamında somut ve ses getirecek işler üretmek

Mücadelelerde örgütlenebilmek

Eylemler

Ses çıkarabilmek

Kendimin ve dayanıştığım grupların hak mücadelesinde somut kazanımlar elde etmesi

Boyun eğmemek

Kız arkadaşlarımla gece dertleşmeleri

Yeni projeler içinde yer almak ve neler üretebileceğimi keşfetmek

Yeni sivil toplum kuruluşları ve yeni insanlarla tanışmak

Minik değişiklikler

Esinlenmeler

Kendi olabilme

Hak savunculuğu öğrenmek

Toplumsal cinsiyet konusunda aktif olmak

Kesişimsel aktivizm yapmak

Daha çok deneyim duymak

Farklı alanlarda farkındalık sahibi olmak

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

**SAVUNUCULUK
VE
MUTLULUK**

Adaletsizliklere ve eşitsizliklere karşı durma konusunda ne düşünüyorsunuz? Birey olarak haklarınızı savunma gereği duyuyor musunuz? Çevrenizdeki insanların haklarını da korumak için bir araya gelişleriniz oldu mu? Dikkat çekmek istediğiniz sorunlar var mı? Daha eşitlikçi bir dünya nasıl yaratılır?

Bu konularda düşünüyorsanız, savunuculuk hakkında da düşünüyorsunuz demektir. Savunuculuğun güçlü duygular yaşatabileceğini, mutlu edebileceğini biliyor muydunuz?

GÜÇLENME VE ÖZGÜVEN

Kendi haklarını ya da temsil ettikleri bir grubun haklarını savunan kişiler, kendilerini güçlü ve özgüvenli hissederler.

DAYANIŞMA VE AİDİYET

Savunuculuk, aynı haklar için mücadele eden diğer bireylerle ortak bir amaç etrafında buluşmayı sağlar ve dayanışma duygusunu pekiştirir. Bireyler, yalnız olmadıklarını hissederek güçlü bir aidiyet duygusu yaşar.

KARARLILIK VE AZİM

Karşılaşılan zorluklar, bireyleri hedeflerine ulaşma konusunda daha kararlı ve azimli hale getirebilir.

TATMİN VE BAŞARI HİSSİ

Savunuculuk çalışmalarının meyvesini almak, küçük de olsa bir değişime vesile olmak, derin bir tatmin duygusu ve başarı hissi yaratır. Mutlu eder.

Ama her zaman mutlu olamayabiliriz! Zaman zaman hayal kırıklığı ve yılgınlık duyguları da yaşayabiliriz. Savunuculuk mutlu eder ama uzun ve zor bir yolculuktur. İstenilen sonuçlar hemen alınamayabilir. Engellerle karşılaşılabilir. Ancak bu duygular, daha önce yaşadığımız mutluluk duygularıyla dengelenir.

Savunuculuk, zorlu ama anlamlı bir süreç demektir. Bu süreçte yaşadıklarımız, bizi geliştirir.

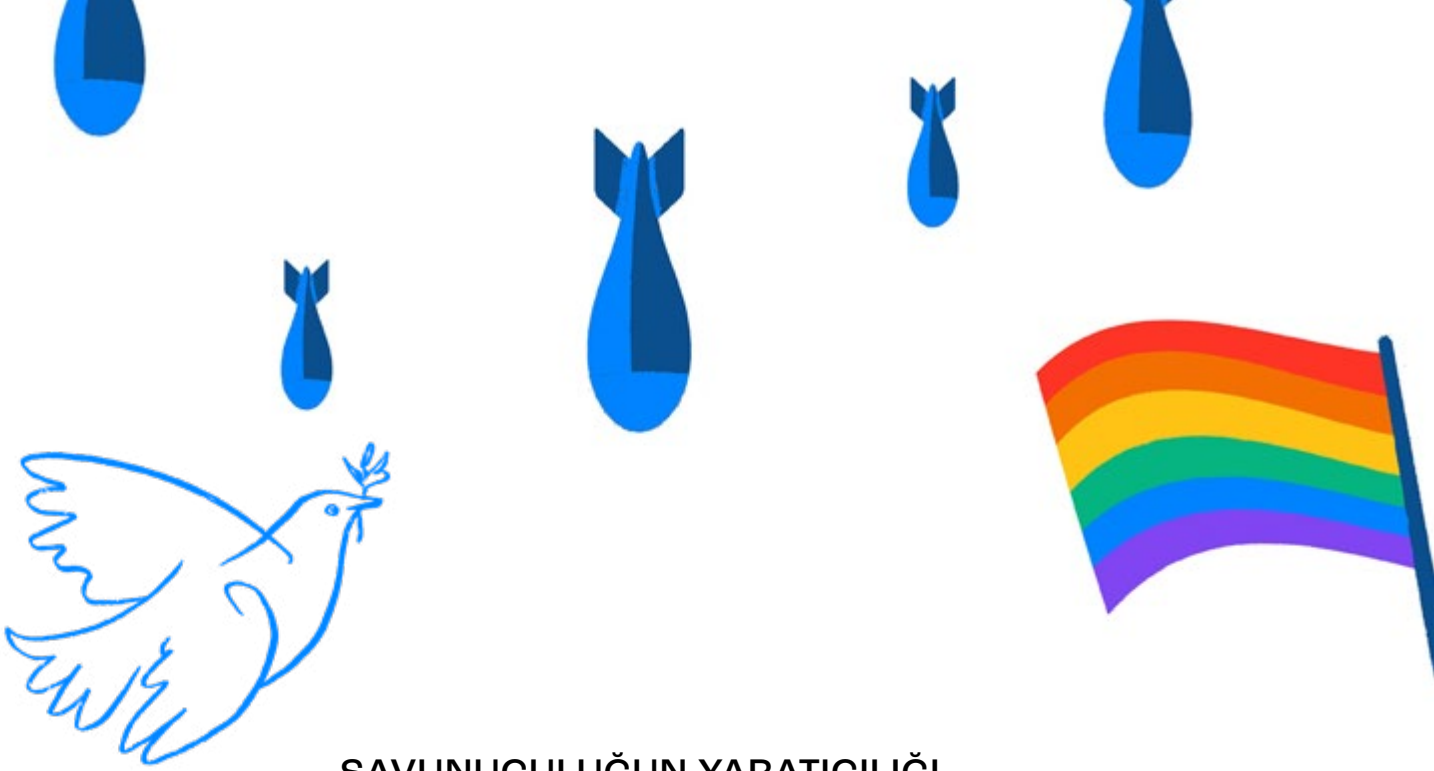
SAVUNUCULUĞUN YARATICILIĞI

DURMAK & OTURMAK & ÇALMAK

OKUMAK & KONUŞMAK & KATLAMAK & AÇMAK

PAYLAŞMAK

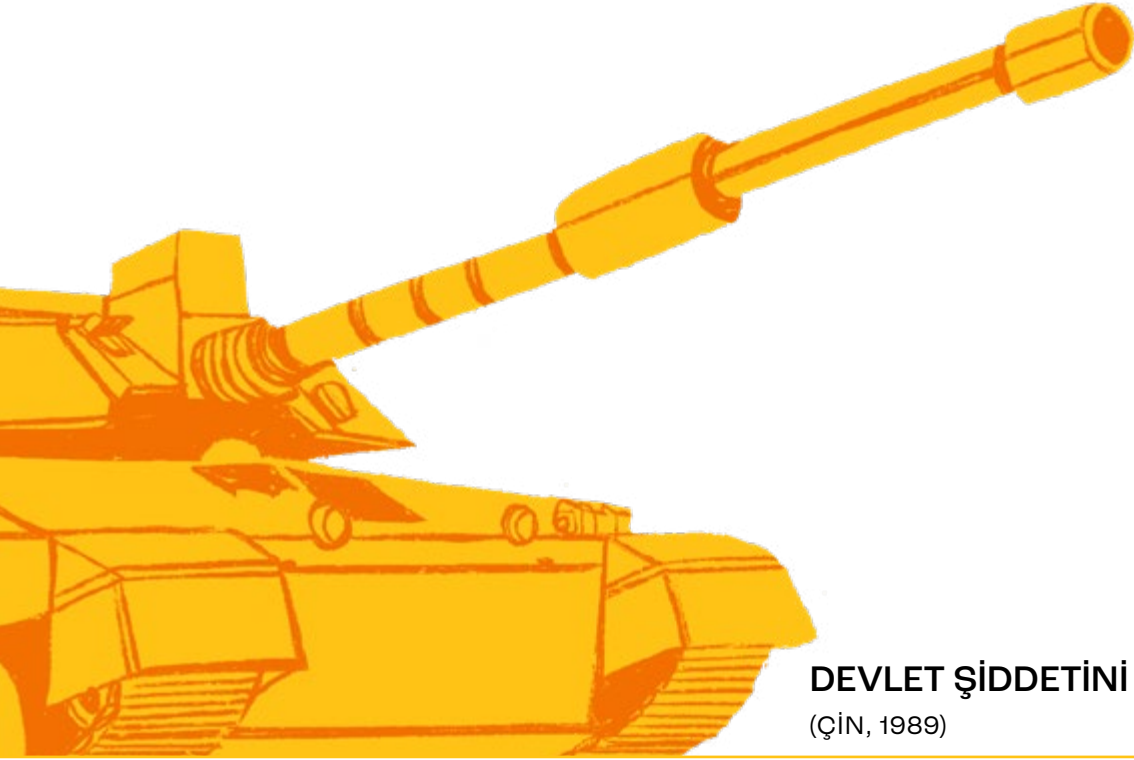
FEMİNİST BULUŞMALAR

SAVUNUCULUĞUN YARATICILIĞI
DURMAK & OTURMAK & ÇALMAK

Bireysel yaratıcı eylemler, güçlü mesajlar verebilir. Bu mesajlarla bireyler muhalefet ifade edilebilir, talepler dile getirilebilir, toplumsal, politik, çevresel sorunlar bağlamında farkındalık yaratılabilir. Müzik ise, geleneksel olmayan ortamlarda kullanıldığında, dil engellerini de aşan güçlü bir mesaj olur.

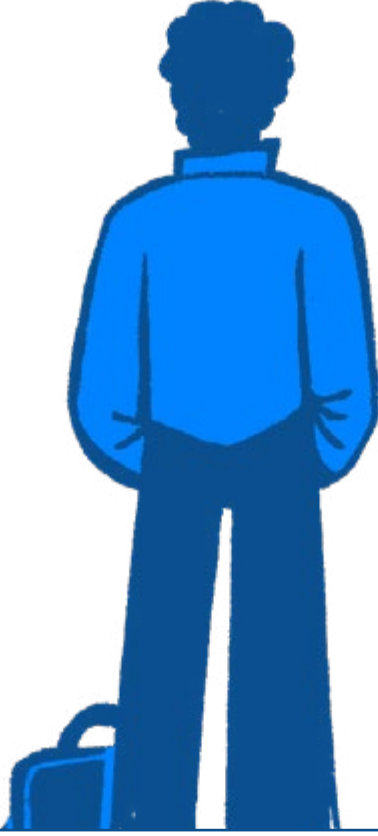
DEVLET ŞİDDETİNİ PROTESTO

(ÇİN, 1989)

PROTESTOCU "[Tankın önündeki adam](#)" olarak anılan kimliği belirsiz kişi.

BAĞLAM Pekin'deki Tiananmen Meydanı'ndaki demokrasi yanlısı protestolar sırasında, en simgesel protestolardan biri, tek başına bir kişinin hareket halindeki tanklardan birinin önünde durarak, tankın ilerlemesini engellemesiydi.

PROTESTO FORMU "Tankın önündeki adam" hareketsizdi, silahı yoktu ve konuşmuyordu. Onun askeri güç karşısında tek başına duruşu, baskıya karşı şiddet içermeyen direnişin en önemli kalıcı sembollerinden biri oldu.

POLİS ŞİDDETİNİ PROTESTO (TÜRKİYE, 2013)

PROTESTOCU [Erdem Gündüz](#), performans sanatçısı.

BAĞLAM İstanbul'daki [Gezi Parkı protestoları](#) sırasında Gündüz, hükümetin artan otoriterliğini ve polis şiddetini [protesto etmek](#) için Taksim Meydanı'nda saatlerce sessizce hareketsiz durdu.

PROTESTO FORMU Gündüz'ün pankartsız, sözsüz ve sessiz, tek başına duruşu [barışçıl protestonun simgesi](#) haline geldi. Hareket etmedi. Konuşmadı. Kamusal alanda sadece hareketsiz durma eylemi nedeniyle, başkaları da onunla birlikte «durma» dayanışmasına girdi.

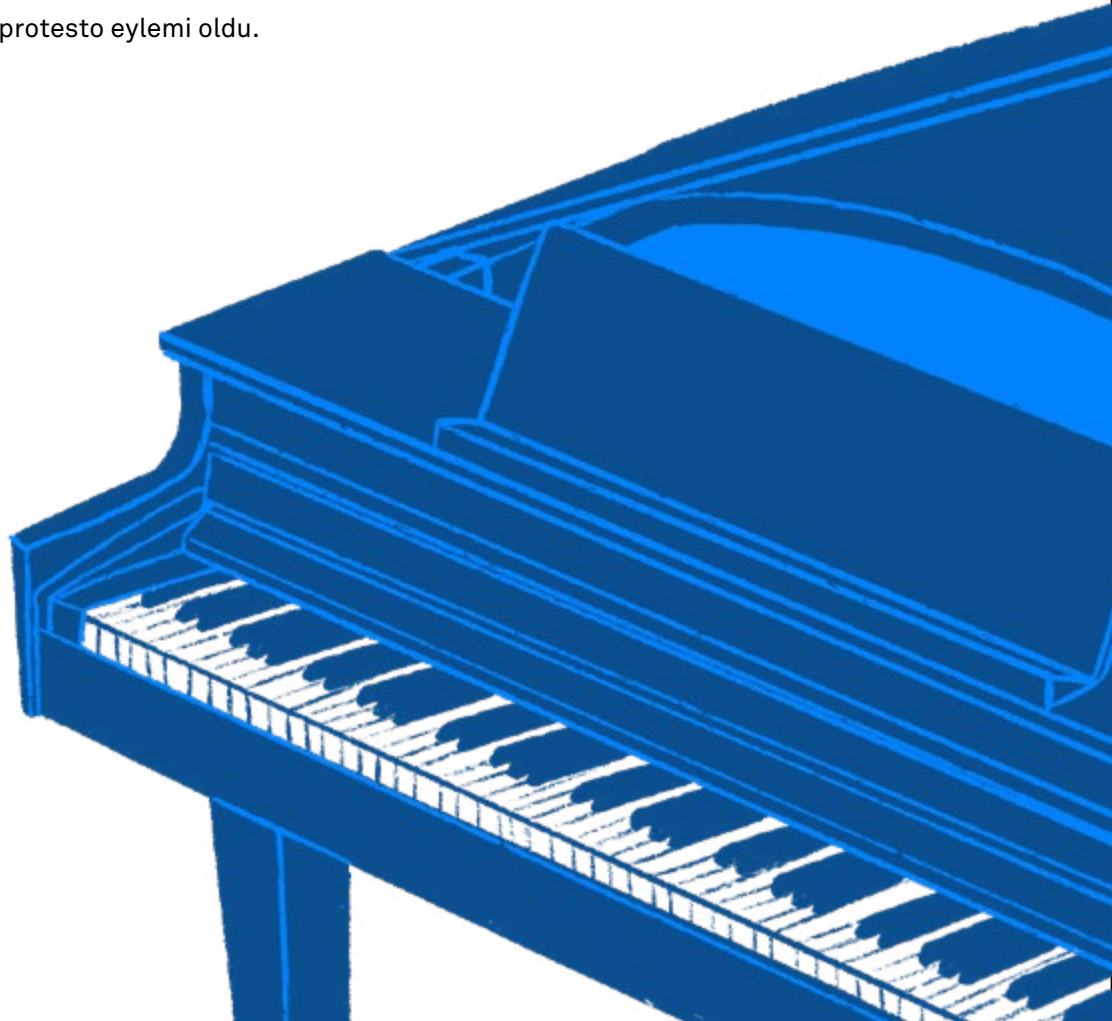
BARIŞ TALEBİ

(UKRAYNA, 2014)

PROTESTOCU İtalyan-Alman piyanist [Davide Martello](#).

BAĞLAM 2014'te, Ukrayna'daki protestolar sırasında Martello, Kiev'in Bağımsızlık Meydanı'ndaki kaosun ortasında kuyruklu piyanosunu çaldı. Bu protestolar, hükümetteki yolsuzluklara ve Rusya'nın Ukrayna'nın içişlerine karışmasına karşı yapılıyordu.

PROTESTO FORMU Martello'nun protesto alanının ortasında klasik ve çağdaş müzik çalması, barış ve dayanışmanın sembolü haline geldi. Sakin ve dingin müziği, çevresindeki şiddet ve gerginlikle tam bir tezat oluşturuyordu. Performans, tam barışçıl bir protesto eylemi oldu.

BARIŞ TALEBİ

(SURIYE, 2014-2015)

PROTESTOCU Filistinli-Suriyeli piyanist [Aeham Ahmad](#).

BAĞLAM Suriye İç Savaşı sırasında, Aeham Ahmad, Şam'ın kuşatma altındaki bölgesi Yarmouk yıkıntıları arasında piyano çaldı. Yarmouk, savaş sırasında açlık ve bombalamalardan muzdarip binlerce Filistinli ve Suriyeli'nin de eviydi.

PROTESTO FORMU Ahmad, piyanosunu enkazlar içindeki sokaklara götürüyor ve buranın sakinleri için müzik çalıyordu. Çalması, savaşa ve savaşın neden olduğu acılara karşı bir protesto biçimiydi. Müziği, şiddet ve umutsuzluk karşısında umut, dayanıklılık ve meydan okumanın sembolü haline geldi. Sonunda, piyanosu İŞİD militanları tarafından parçalandı.

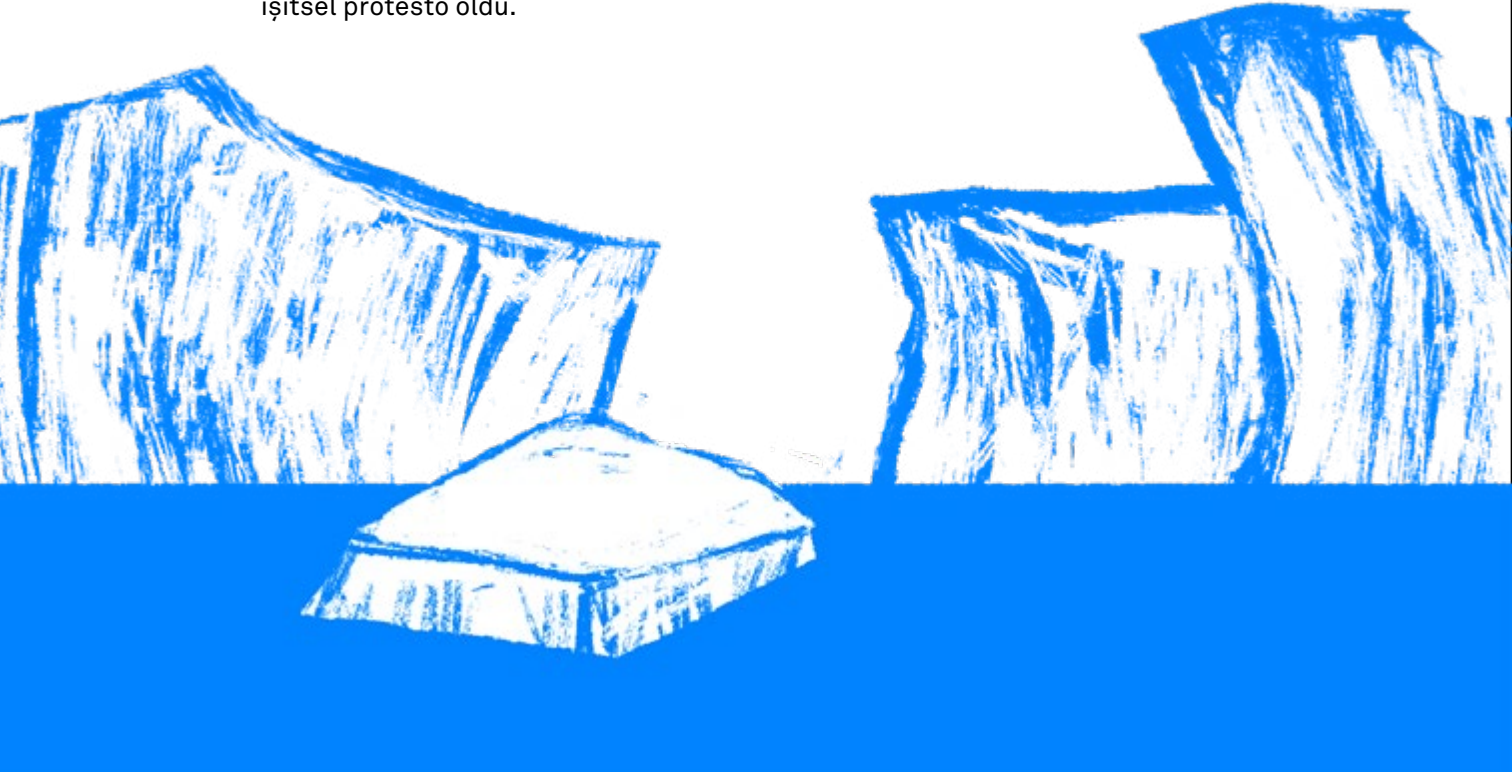
İKLİM KRİZİNE DİKKAT ÇEKMEK

(ARKTİKA, 2016)

PROTESTOCU Besteci ve piyanist [Ludovico Einaudi](#).

BAĞLAM Ludovico Einaudi, iklim krizine dikkat çekmek için, Kuzey Buz Denizi'nde yüzen bir platformda etrafındaki buzullar erirken, «Arktik için Ağıt» parçasını seslendirdi. Bu protesto performansı, Greenpeace'in Arktik bölgeyi küresel ısınmanın etkilerinden kurtarmak için planlandığı daha geniş bir kampanyanın parçasıydı.

PROTESTO FORMU Einaudi'nin müziği buzullarda yankılanarak, iklim krizinin aciliyetine dikkat çekmeyi amaçlamıştı. Müziğinin kalıcı güzelliği ile hızla kaybolan buzullar arasındaki çarpıcı tezat, iklim krizine kayıtsız kalınmasına karşı görsel ve işitsel protesto oldu.

IRKÇILIĞI VE POLİS ŞİDETİNİ PROTESTO

(ABD, 2016)

PROTESTOCU [Ieshia Evans](#), 28 yaşında bir hemşire.

BAĞLAM Alton Sterling'in Baton Rouge'da vurulmasının ardından polis şiddetine karşı düzenlenen protestolar sırasında Evans, ağır silahlı polis memurlarının önünde sessizce ve sakin bir şekilde dururken fotoğraflandı. Onun çevik kuvvet polisine bakan görüntüsü ikonik bir tavrı sergiliyordu.

PROTESTO FORMU Evans'ın duruşu, sistemik ırkçılığa ve polis şiddetine karşı barışçıl direnişti. Kaosun ortasındaki sessiz ve onurlu varlığıyla, şiddet içermeyen bir protestonun zarafetini ve gücünü unutulmaz yaptı.

IRKÇILIĞI VE POLİS ŞİDETİNİ PROTESTO

(ABD, 2016)

PROTESTOCU [Colin Kaepernick](#), Amerikan futbolu oyuncusu.

BAĞLAM Kaepernick en çok ırkçılığı ve polis şidetini protesto etmek için milli marş sırasında diz çökmesiyle ünlü olsa da, başlangıçta protestosuna kenarda tek başına durarak başladı ve ardından diz çökmeye başladı. Eylemi, siyah Amerikalıların karşılaştığı adaletsizliklere karşı bireysel bir protestoydu.

PROTESTO FORMU Milli marş okunurken geleneksel beklentinin aksine davranış göstermekle, haksızlığa karşı muhalefetini somutlaştırdı ve protestosunu kamusal alanda görünür yaptı.

İKLİM İÇİN OKUL GREVİ

(İSVEÇ, 2018)

PROTESTOCU Greta Thunberg, İsveçli iklim aktivisti.

BAĞLAM Greta Thunberg, 15 yaşındayken her Cuma İsveç Parlamentosu önünde "["Skolstrejk för klimatet"](#) (İklim için Okul Grevi) yazan bir pankartla oturarak, tek başına bir protesto başlattı. Protestosu giderek Türkiye'deki iklim aktivisti kız çocuklarının da dahil olduğu küresel iklim krizi eylemlerine dönüştü. Türkiye'deki iklim aktivisti kız çocuklarının aksiyonları ve mesajları [Bana Bırakacağınız Gelecek-Kız Çocukları ve İklim Krizi](#) kitabında toplandı.

SAVUNUCULUĞUN YARATICILIĞI
OKUMAK & KONUŞMAK
KATLAMAK & AÇMAK

Tek başımıza ama arkadaşlarımızdan da destek olarak okuma, konuşma, katlama, açma ve benzeri gibi eylemlerle de güçlü mesajlar verebilir, taleplerimizi dile getirilebilir ve farkındalık yaratabiliriz.

Tek başına yapılan „Mini savunuculuk“ eylemleri şaşırtıcıdır, çok kısa süreli ama mkemmел n hazırlıklıdır. Başkalarının kopya edilecek kadar kolaydır. Eylem, tartışma vesilesi yaratmak için değil, başta kendimize sonra da izleyenlere, minik bir düşünme ikramı sunmak için yapılır.

**KONUŞAN METİNLER
KAMUSAL ALANDA OKUMA**

KONU

Savunuculuk yapmak istediğimiz konuyla ilgili bir hikaye dinletmek

HEDEF

Bu hikayeyi kullanarak, okumayı eyleme dönüştürmek

GEREKLİ MALZEME VE HAZIRLIK

Savunuculuk yapmak istediğimiz konuyla ilgili hikaye anlatan kısa bir metin.
İnsanları oturmaya ve dinlemeye davet eden sadece 4 tane kapanır portatif sandalye veya üstüste konabilecek hafif tabure.

GEREKLİ DESTEKÇİ SAYISI

En az iki. Ne kadar çok destekçi, o kadar çok keyifli!

ÖNEMLİ

Metni okuyacak kişi, yüksek sesle okuma yeteneği olan biri olmalıdır.

Yüksek sesle okuma yeteneği olan bir destekçi. Belki arkadaş çevremizden okuma desteği alabiliriz.

Ardından üstünde düşünmek için, en az iki arkadaş tarafından aksiyon kayıt edilmelidir.

AKSİYON SÜRESİ

Toplam 4 dakika

METİN OKUMA SÜRESİ

3 dakika

SÜREÇ

Sandalyeler ortalık olmayan sakin bir yere yerleştiriliyor (Park, ara sokak, deniz kenarı, çocuk oyun parkı, ...).

Okuma başlıyor. 3 dakika sonra "Okuma bitti" bilgisi veriliyor. Dinleyicilere ilgileri için teşekkür ediliyor.

Kapatılan iskemlelerle birlikte, okuma yerinden uzaklaşıyor.

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

KONUŞAN ÇİÇEKLER KAMUSAL ALANDA ORİGAMI

KONU

Savunuculuk yapmak istediğimiz konuyla ilgili mesajlar armağan etmek

HEDEF

Origami çiçekleri yapmayı, kamusal eyleme dönüştürmek

GEREKLİ MALZEME VE HAZIRLIK

Origami kağıdı

Savunuculuk yapmak istediğimiz konuyla ilgili (genel ifade olmayan) kişisel çok kısa bir talep/mesaj cümlesi belirlemek.

Belirlenen cümleyi kullanacağımız origami kağıtlarına önlü arkalı yazmak.

Bunu yaparken, mesajın okunabilir olması için origami kağıdının rengiyle kontrast renkte kalem kullanmak.

GEREKLİ DESTEKÇİ SAYISI

En az iki. Ne kadar çok destekçi, o kadar çok keyifli!

ÖNEMLİ

Daha önceden sadece bir origami motifi seçmek. Ve katlamayı iyice çalışmak.

Kısa sürede bitirecek kadar ustalaşmak!

Ardından üstünde düşünmek için, en az iki arkadaş tarafından aksiyon kayıt edilmelidir.

AKSİYON SÜRESİ

Yapmayı kararlaştırdığımız basit origaminin üç kez yapılma süresi kadar.

SÜREÇ

Origami katlamaya uygun alçak bir duvar, bir park bankı bulmak.

“Origami yapıyoruz” yazılı bir kartonu, görünür şekilde yerleştirmek

Üstüne mesajlar yazılı renkli origami

kağıtlarını katlamaya başlamak

Katlanması biten figürleri, seyredenlere armağan etmek

Seyredenleri de origami katlamaya davet etmek.

Üçüncü katlamadan sonra, "Origami katlama bitti" bilgisi veriliyor.

Dinleyicilere ilgileri için teşekkür ediliyor.

Origami kağıtları toplanıp, katlama yerinden uzaklaşıyor.

KISA SÜRELİ İKİ ORİGAMI ÖNERİSİ

https://youtu.be/14gnTE_ciWw

https://youtu.be/LESeAZ_TMw0

KENDİNE VE SÖZÜNE ALAN AÇMAK

Belgin Günay, intersex konusunda düşünmek istiyor. Bir blog oluşturarak hem kendi düşünüyor hem de sözünü daha fazla insana ulaştırıyor.

[Belgin Günay'la yapılmış konuşmayı dinlemek](#), kendi sözümüze alan açacak başka hangi yollara da işaret edebilir?

SANAL MÜZE KURMAK

Ashley E. Remer, kız çocukluğu konusuna hiç önem verilmediğini [düşündü](#) ve kız çocukları konulu [Girl Museum](#) isimli bir sanal müze kurdu.

Kız çocukları müzesinin öyküsü, kendi sözümüze alan açacak başka hangi olanaklara da işaret edebilir ?

FEMİNİST BULUŞMALAR

Feminist Buluşmalar, Temmuz-Kasım 2024 tarihleri arasında 18-24 yaş arasındaki gençlerle hak savunuculuğunu güçlendirmeye yönelik çalışmalarımız "Birlikte Öğrenmek-Birlikte Uygulamak" projesinin bir parçası olarak planlanmıştır.

Bu buluşmalar, Latin Amerika ve Türkiye'den feminist hareketlerin hikâyelerini dinleyerek, birbirimizden öğrenme fırsatı sundu. İlk iki buluşmada Latin Amerika'dan gelen deneyimleri paylaşıırken, son buluşmada Türkiye'deki feminist mücadelelerin bir yansıması vardı. Toplantılar, feminist dayanışmayı güçlendiren, ilham verici hikayelere yer açan ve daha eşit bir dünya yaratma yolunda adımlar atmamıza katkı sağlayan karşılaşmalar oldu.

FEMİNİST BULUŞMA 1

İlk feminist buluşma, *Ni Una Menos* (Bir Kadın Daha Eksilmesin) hareketi hakkındaydı. 13 Eylül 2024 tarihinde yapılan buluşmanın konuşmacısı, feminist aktivist Cecilia Palmeiro oldu.

Cecilia Palmeiro, Arjantin'deki *Ni Una Menos* hareketinin kurucu kolektifi üyesi olarak bu toplantıya katıldı. Haziran 2015'te Arjantin'de ortaya çıkan ve sosyal ağlar aracılığıyla Latin Amerika ve Avrupa'ya yayılan *Ni Una Menos* (Bir Kadın Daha Eksilmesin) feminist hareketinin kazanımları ve bu kazanımların nedenleri hakkında konuştu.

Cecilia Palmeiro aynı zamanda Fernanda Laguna ile birlikte *High on the Tide: Diary of a Feminist Revolution* kitabını hazırlayan ve aynı adlı serginin küratörlüğünü de yapan bir akademisyen ve yazardır.

Cecilia Palmeiro'nun anlattıklarını dinlemek için tıklayın:

https://youtu.be/byK_m0Wb4IU

FEMİNİST BULUŞMALAR		BİRLİKTE ÖĞRENMEK BİRLİKTE UYGULAMAK
LATİN AMERİKA'DAN VE TÜRKİYE'DEN DENEYİMLER		
<p>GİRİŞ ÜCRETSİZDİR. ETKİNLİK İÇİN KAYIT GEREKLİDİR.</p> <p>TOPLANTIDA İSPANYOLCA - TÜRKÇE SİMÜLTANİ ÇEVİRİ SUNULACAKTIR.</p>	13 EYLÜL 2024 18.00 - 19.30	1
	KONUŞMACI CECILIA PALMEIRO <i>Ni Una Menos Bir Kadın Daha Eksilmesin Hareketi, Arjantin</i>	
	<p>Feminist aktivist, araştırmacı, yazar Cecilia Palmeiro "High on the Tide: Diary of a Feminist Revolution" kitabının ve aynı isimli serginin Fernanda Laguna ile birlikte ortak yazarı ve küratörüdür.</p>	

FEMİNİST BULUŞMALAR 1

BİZİM
BEDEN-
LERİMİZİN
SÖMÜRÜL-
MESİNİN
İSLEVİ
NEYDİ?

SİSTEMSEL
BORGLANDIRILDIĞIMIZDA
X ÖZBÜR OLMUYORUZ X

BORGLUL
OLMAK
İSTİYORUZ

ÖZBÜR
OLMAK
İSTİYORUZ

DÜNYA BİR BİR TER KE
BİL VARIZ

FEMİNİZM HAYATI ANAKTA
TUTAR

KADINLARIN HAYATI
FEDAKARLIK HAYATI
DEĞİL

MUTLULUK HAKKI

ACIYI DEVRİMLİ BİR GÜÇE
DÖNÜŞTÜRMEK

NEŞEYİ
NASIL
GERİ
KAZANA-
BİLİRİZ?

Aşık.24
Duygu.09

FEMİNİST BULUŞMA 2

İkinci feminist buluşma, *Alertas Feministas* (Feminist Uyarılar) hareketi hakkındaydı. 21 Eylül 2024 tarihinde yapılan buluşmanın konuşmacıları uzun yıllardır birlikte çalışan iki feminist aktivist ve araştırmacı Victoria Furtado ve Valeria Grabino oldu. Konuşmacılar Uruguaylı Feminist Koordinasyon Grubu (*Coordinadora de Feminismos del Uruguay*) üyeleridir.

Victoria ve Valeria, *Coordinadora de Feminismos del Uruguay* grubunun yarattığı, Feminist Uyarılar hareketinin, katılımcılar ve izleyenler açısından etkilerini inceledi. *Coordinadora de Feminismos del Uruguay* grubu, 2014 yılından itibaren her kadın cinayeti duyulur duyulmaz, derhal Feminist Uyarılar adı verilen eylemleri organize etmekteydi. Victoria ve Valeria, bu eylemlerinin en önemli özelliği olan, her seferinde hiç değişmeden tekrarlanan koreografisini yorumlayarak, eylemlerdeki bu rituelle, kadınların fiziksel gücünün nasıl kutlandığını ve eylemin bu bedensel gösteri bölümünün nasıl yeni bir siyaset yapma biçimi oluşturduğunu anlattılar.

Victoria Furtado ve Valeria Grabino'nun anlattıklarını
dinlemek için tıklayın:

<https://youtu.be/0XFTTOyAZNA>

FEMİNİST BULUŞMALAR

**BİRLİKTE
ÖĞRENMEK
BİRLİKTE
UYGULAMAK**

**LATİN AMERİKA'DAN
VE TÜRKİYE'DEN
DENEYİMLER**

21 EYLÜL 2024

17.00

2

GİRİŞ ÜCRETSİZDİR,
ETKİNLİK İÇİN KAYIT
GEREKLİDİR.

TOPLANTIDA
İSPANYOLCA - TÜRKÇE
SİMÜLTANE ÇEVİRİ
SUNULACAKTIR.

**İSTANBUL
TOPLUMSAL
GENÇLER
CİNSİYET
MÜSELMAN
MÜZESİ**

KONUŞMACILAR
**VICTORIA FURTADO &
VALERIA GRABINO**
Uruguaylı Feminist Koordinasyon Grubu Üyeleri.

**İstanbul Bilgi Üniversitesi
ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ
UYGULAMA VE
ARAŞTIRMA MERKEZİ**

Victoria ve Valeria, Feminist Uyanılar hareketinin katılımcılar
üzerindeki etkilerini ve Coordinadora de Feminismos del Uruguay
grubunun organize ettiği eylemlerin politik gücünü paylaşacak.

FEMINIST BULUŞMALAR 2

FEMİNİST BULUŞMA 3

Arjantin ve Uruguay'dan dinlediğimiz deneyimden sonra, üçüncü ve son feminist buluşmada, Türkiye'deki aktivizm hikayeleri hakkında konuştuk. Bu toplantıda üç konu ve üç konuk vardı: Aktivist, yazar ve tiyatro sanatçısı Esmeray'dan yaratıcı direniş stratejilerini, Kadınlar Birlikte Güçlü Platformu ve LİSTAG üyeleri Tülay Korkutan ve Evren Öğretmen'den esinlendirici aktivizm çalışmalarını dinledik. Bu buluşmaya, Türkiye'deki aktivizm yolculuğunu merak eden Latin Amerikalı feministler de katıldı.

Esmeray, Tülay Korkutan ve Evren Öğretmen'nin anlattıklarını dinlemek için tıklayın:

<https://youtu.be/jgd4WylSr5U>

FEMİNİST BULUŞMALAR

**BİRLİKTE
ÖĞRENMEK
BİRLİKTE
UYGULAMAK**

**LATİN AMERİKA'DAN
VE TÜRKİYE'DEN
DENEYİMLER**

29 EYLÜL 2024

17.00-19.30

3

GİRİŞ ÜCRETSİZDİR.
İSTEKİNİZ İÇİN KAYIT
GEREKLİDİR.

TOPLANTIDA
İSPANYOLCA - TÜRKÇE
SİMÜLTANİ ÇEVİRİ
SUNULACAKTIR.

**İSTANBUL
TOPLUMSAL
GENÇER
CİNSİYET
MÜZELİM
MÜZESİ**

KONUŞMACILAR

ESMERAY

EVREN ÖĞRETMEN LİSTAG

TÜLAY KORKUTAN KADINLAR
BİRLİKTE GÖÇLÜ

TÜRKİYE'DEN FEMİNİST DENEYİM PAYLAŞIMLARI

FEMİNİST BULUŞMALAR 3

KIRSAL
TRANS
FEMİNİST
SAVUNUCU
TİYATRO

HAYKIRMAK İÇİN
TİYATRO

KADINLAR
BİRLİKTE GÜÇLÜ

ORTAK MÜCADELEMİZİN HİKAYESİ

HAYATLARIMIZLA
HAYATLARIMIZLA
SALDIRILINCA

BÜ OLANLAR BİR TEK
BENİM Mİ BAŞIMA GELİYOR,
BİR TEK BANA MI
FAZLA GELİYOR?

BİRLİKTE MÜCADELE ETTİĞİMİZ
ARKADAŞLARIMIZIN YANINDA
KENDİMİZ OLMAK

FEMİNİSTLER
HAKKINDA ALGI

İYİ İNSAN
DEĞİLDİR

ERKEK
DUŞMANIDIR

TRANS KAPSAYICI
FEMİNİST MÜCADELE
NASIL YAŞANIR?

25.11.24
duygü 10

LISTA6
anne lala kyze hala
LGBTİT GÖÇÜĞÜMÜN
YANINDA.

VAROLUŞU NEDENİYLE
BİR İNSAN
DIŞ-LA-NA-MAZ

DAYANIŞMA
NEFES
ALDIRI TOR

RUHSAL SAĞLIĞI DESTEĞİ
WEBİNARLAR ...

HAYATLARIMIZI
KÜŞATAN POLİTİK
HAT VAR!

GÖÇÜ
BUNU
VAR
OLUŞU
İLE
SAHİP
LEN
MEK!

TÜM
FARKLILIKLARIMIZLA
YAN YANA

SİZ DE PAYLAŞIN!

Farklı alanlardaki „mini“ savunuculuk örnekleri hakkındaki görüşlerinizi paylaşmak ister miydiniz?

Aksiyonu yapanlar ve izleyiciler için hangi „mini“ savunuculuk örneğinin nasıl bir etkisi olabilir?

"Mini" savunuculuk örnekleri için revize önerileriniz var mıydı? Yeni bir mini savunuculuk örneği ile bu havuzu zenginleştirmek ister misiniz?

Katkıda bulunmak istediğiniz konuda bize yazın.

İletişim info@istanbulgendermuseum.org

AĞACIMIZ VE BİZ SORUNDAN ÇÖZÜME

Sizi rahatsız eden, bugününüzü ve geleceğinizi etkileyeceğini düşündüğünüz adaletsizliklere karşı sesinizi yükseltmek istediğiniz zamanlar oldu mu? Öyle durumlarda ne yaptınız? Harekete geçtiniz mi? Nasıl?

Hikayelerinizi duymayı çok isteriz. Siz de bizlerle paylaşmak ister misiniz? *Savunuculuk Günlüklerimiz* sergisinin ziyaretçi defterinde bu deneyimlerinize yer vereceğiz.

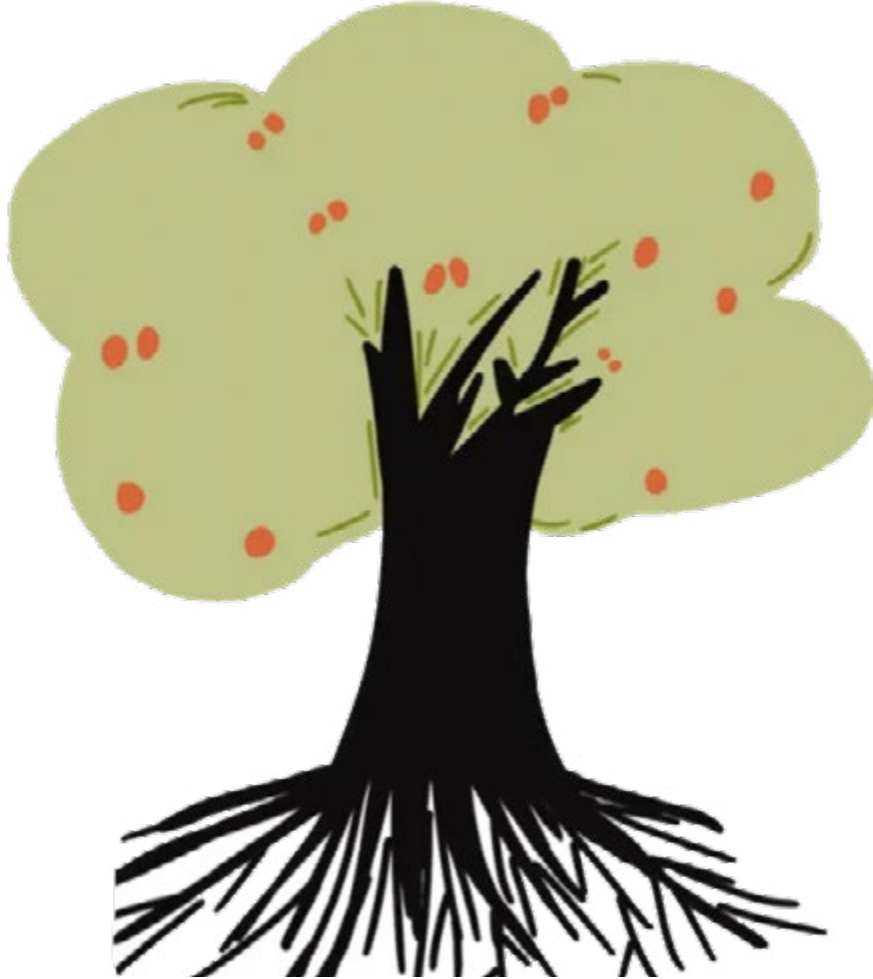
İletişim: info@istanbulgendermuseum.org

Belki harekete geçemediniz. Belki sizi rahatsız eden konuyu tam olarak tanımlayamadınız. Belki düşüncelerinizi gerekli sıralamaya koyamadığınız duygusuna kapıldınız. Ya da nereden başlayacağınıza karar veremediniz.

“Sorun Ağacı” yöntemini duydunuz mu? Sorun ağacını, karmaşık anlar ve duygular içinde olduğumuz anlarda kullanabileceğimiz bir çeşit araç olarak tanımlayabiliriz. Kendi kendinize veya grup olarak deneyebilirsiniz.

“SORUN AĞACI” NEDİR?

Sorun ağacı, bir sorunun kökündeki sebepleri ve dallardaki etkilerini görsel olarak ortaya koyan bir yöntemdir. Bu yöntemi kullanarak farkında olduğumuz ve bizi rahatsız eden sorunları daha net bir şekilde anlayabilir, çözüm önerileri geliştirebilir, bu çözüm önerilerini daha geniş çevrelerle paylaşabilir ve sesimizi etkili bir şekilde duyurabiliriz.

SORUN AĞACI NASIL OLUŞTURULUR?

- 1. KONU SEÇİMİ** Sizi çok rahatsız eden ve değiştirmek istediğiniz bir konu belirleyin.
- 2. KÖK NEDENLER** Bu sorunun sebeplerini düşünün. Neden bu sorun var? Meselenin temelinde neler var?
- 3. SONUÇLAR** Bu sorunun nasıl bir etkisi var? Sizi, diğer bireyleri ve tüm toplumu nasıl etkiliyor?
- 4. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ** Bu sorunu nasıl çözebiliriz? Hangi adımları atmalıyız?

Unutmayalım, sesimiz bir değişimin başlangıcı olabilir! Sorunlarımızı görünür kılmak, başkalarının da dikkatini çekmek ve çözüm önerilerimizi paylaşmak için güçlü bir araç olan sorun ağacı yöntemini kullanalım.

Haydi, şimdi kendi sorun ağacınızı oluşturarak yaşam kalitenizi etkileyen bir konuda savunuculuk yapma kararını alın. Hangi konu sizin için önemli? Hangi adaletsizliklere, zorluklara veya sorunlara dikkat çekmek istersiniz?

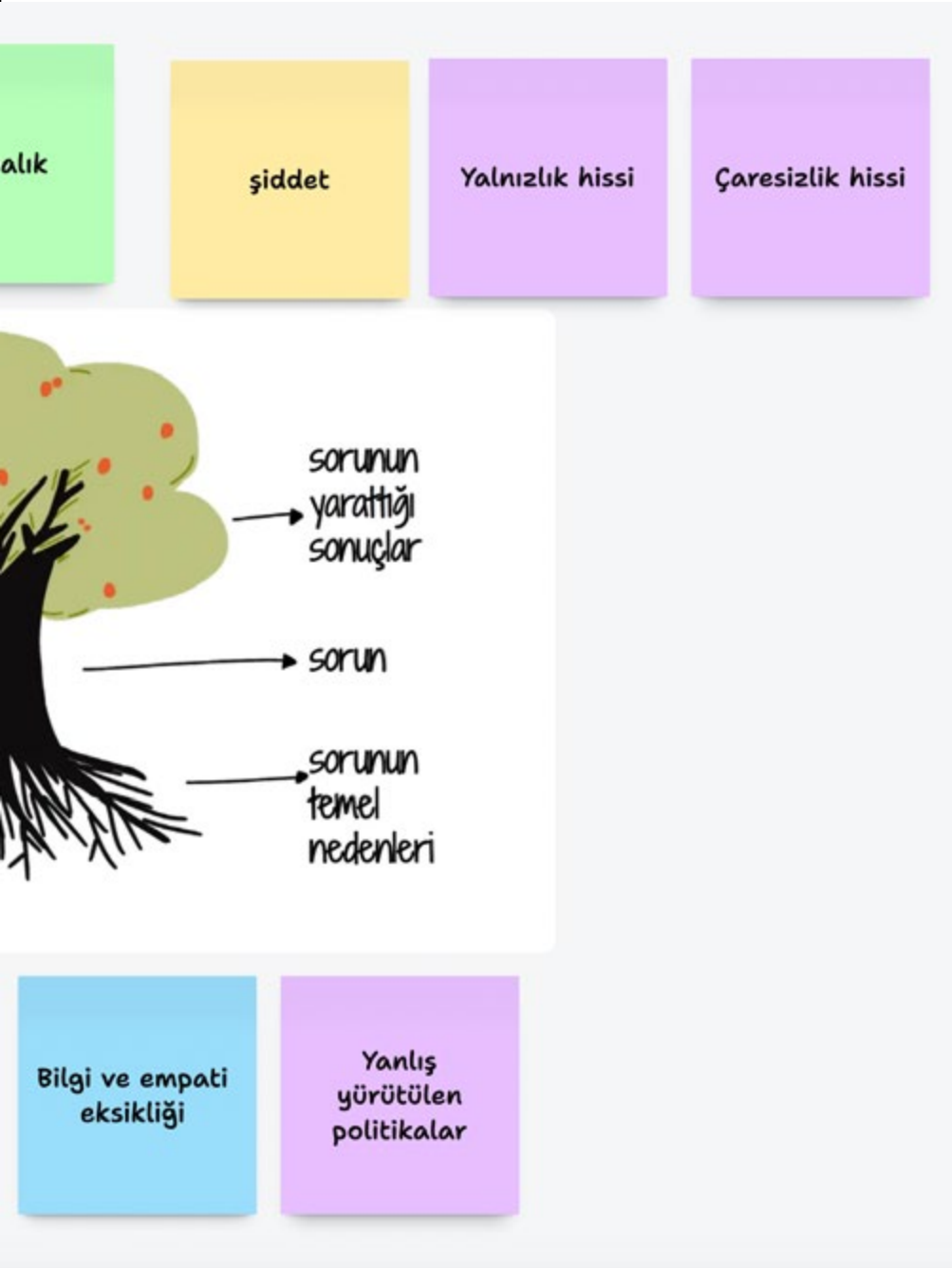
YaHaHa! YAratıcı olalım. HAyal edelim. HArekete geçelim!

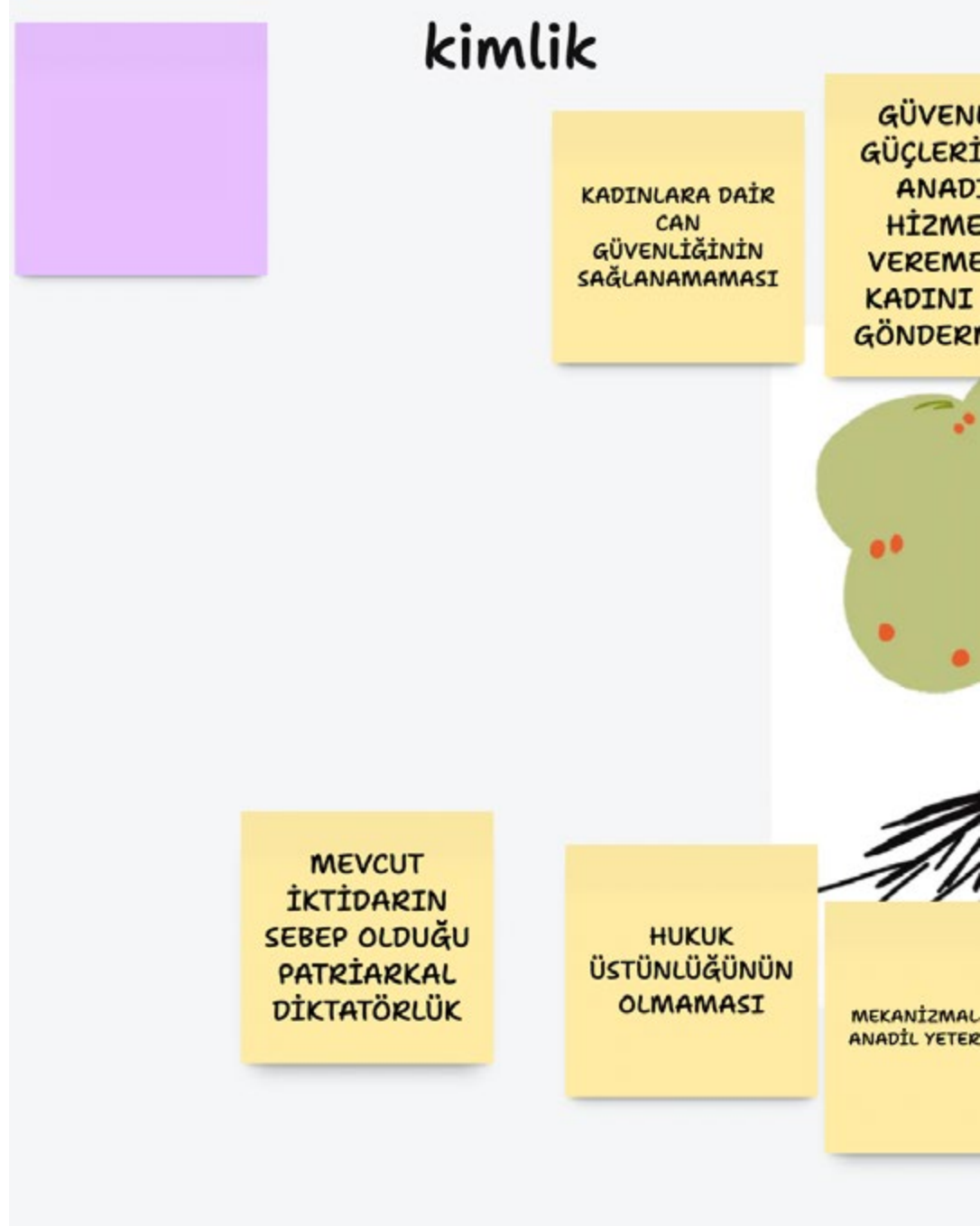
mülteci

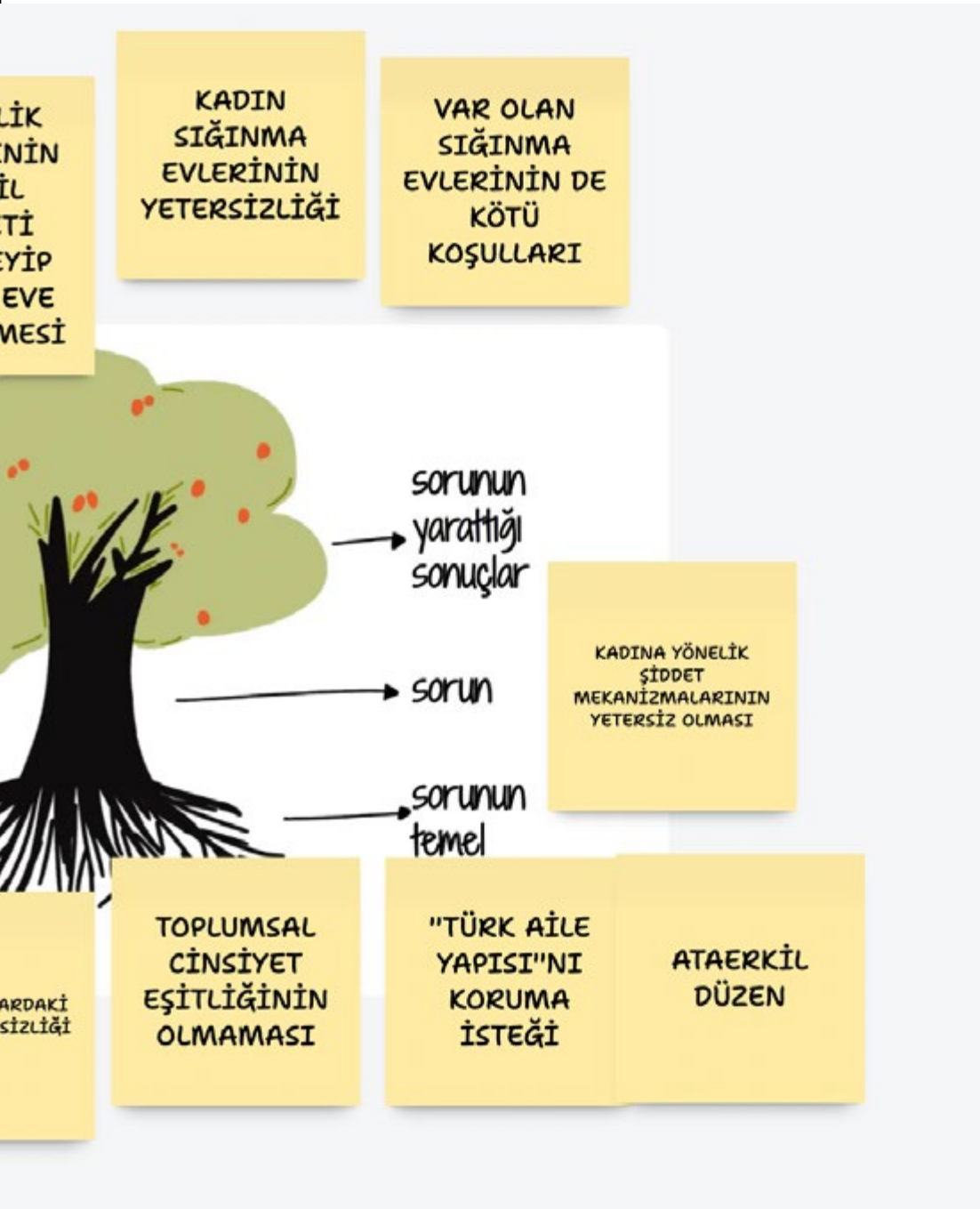
zorba

önyargılı

LGBTİTLERİN
toplum
içerisinde
kabul
görmemele
ri

kişilerin kendi
varoluşlarını
kabulleneme
ya da
diğerlerinden
saklama
zorunluluğu

lgbtiqların
şiddete ve
ötekileştirmeye
maruz kalması

Kimlik-

LGBTİ+ların
bilgisinin
toplumda
değer
görmemesi,
işe
alınmamalar
ı, seks
işçiliğine
yönlenmek

dinlerin
yarattığı baskı
ve korku iklimi

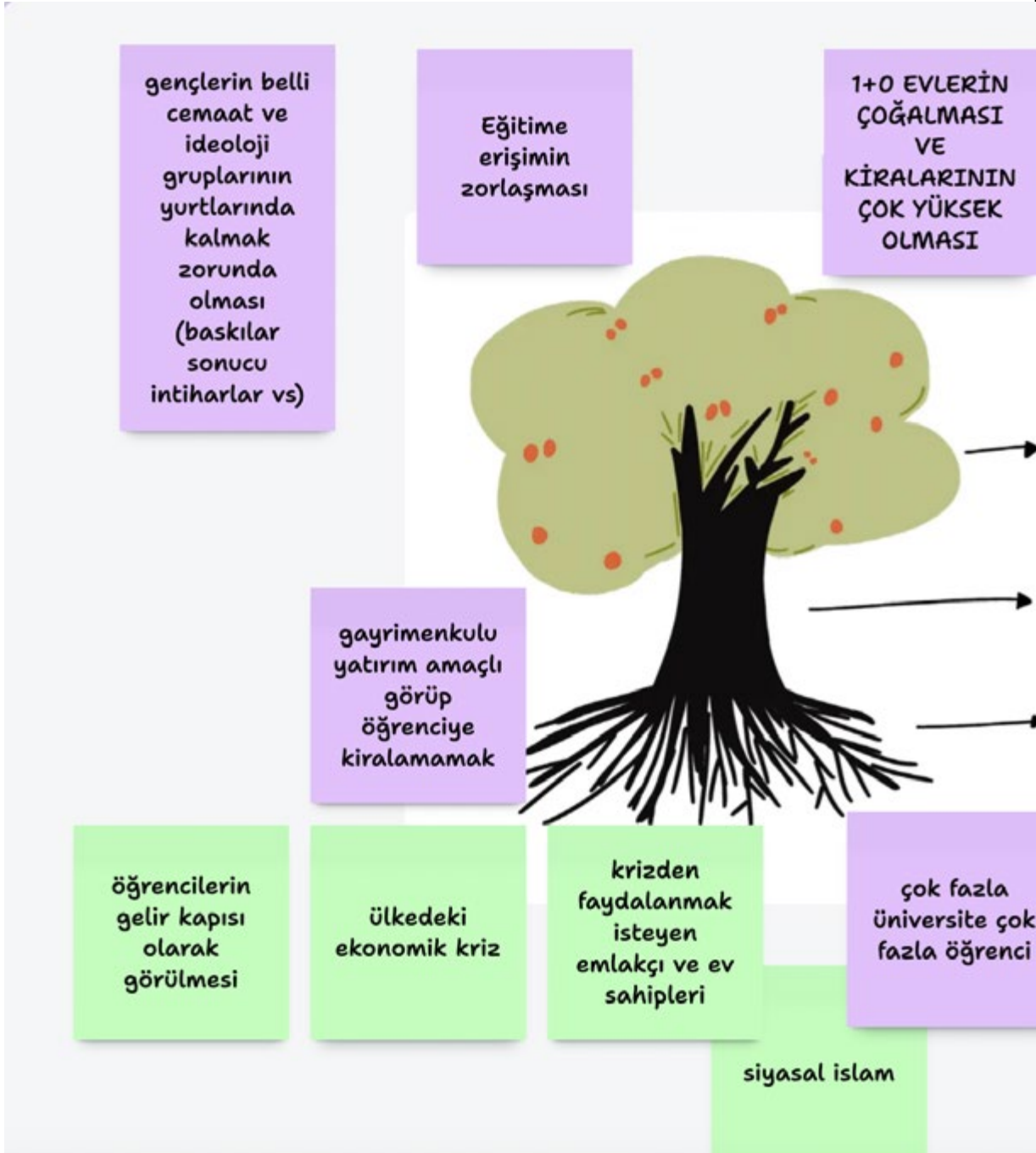
toplumsal
değerlerin
,
gelenekler
in

ikili cinsiyet
normları ve
"normal" in
inşası

süregelen
dogmatik
düşünce
yapısının
sürdürülmesi

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

**SAVUNUCULUK
VE
SANAT**

HAZIRLAYAN
MERVE ÖZMEN

Bu bölüm, toplumsal kimlik, cinsiyet, göç, hafıza, toplumsal bellek, medya, savaş ve barış gibi siyasal ve toplumsal konularda üretim yapmış feminist sanatçılardan ve eserlerinden bir seçki içeriyor.

Sanatın savunuculuk ve toplumsal dönüşümdeki gücünü vurgulayan bu eserler, sanatçıların gözlemlerini görünür kılıyor. Sanatçılar, sanatı bir direniş ve farkındalık aracı olarak kullanarak, toplumda baskılanan ve göz ardı edilen konulara dikkat çekiyorlar. Eserlerinde bireysel ve kolektif hafızayı yansıtarak, toplumun unuttuğu ya da unutmaya çalıştığı veya topluma unutturulan deneyimleri yeniden gün yüzüne çıkarıyorlar. Belleğimizle yüzleşmemize, travmalardan ders çıkarmamıza ve daha eşitlikçi bir toplum yaratma çabamıza katkıda bulunuyorlar. Bizleri düşünmeye ve sorgulamaya teşvik ediyorlar.

NİL YALTER

Nil Yalter sürgün deneyimi, kadınlara atfedilen roller, çemberin dışında bırakılmış gruplar ve göç eden işçilerle ilgilenir. Gerilla eylem yöntemleriyle üretiminin sanat kurumlarının dışına taşıyarak göçmenlerin gündelik hayattaki mücadelelerinin görünürlüğünü sağlar. Türkiyeli bir politik aktivistin mahkûmiyeti, cezaevlerindeki gündelik hayat, göçmen işçilerin yaşam koşulları gibi konuları içeren eserleri, güncel siyasal ve toplumsal olaylara tepki niteliğindedir.

Nil Yalter, Şu Gurbetlik Zor Zanaat Zor projesi, 2012

Şu Gurbetlik Zor Zanaat Zor: Duvarlar projesi ilk kez 2012 yılında İspanya'nın Valensiya şehrinde açılan kişisel sergisinde yer alır. Nil Yalter bu projede, 1976 yılında "Göçmenler" serisi üzerine çalışırken tanıştığı bir işçi ailenin siyah beyaz fotoğrafları üzerine desenler çizerek büyük boyutlu afişler olarak yeniden üretir. Bu afişleri şehrin duvarlarına yapıştırarak üzerlerine kırmızı boya ile "Şu Gurbetlik Zor Zanaat Zor" cümlesini İspanyolca olarak yazar. Bu cümleler Nazım Hikmet'in "Sofya'dan" (1957) şiirinin son dizeleridir.

Daha detaylı bilgi için:

<https://www.saha.org.tr/tr/projects/saha-nil-yalterin-museum-ludwigde-duzenlenen-kisisel-sergisine-destek-veriyor>

<https://www.galerist.com.tr/tr/news/42-sanatci-yayini-exile-is-a-hard-job-nil-yalter/>

https://www.instagram.com/p/C04LSeqoB00/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRlODBiNWFlZA%3D%3D&img_index=1

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

Nil Yalter, Deniz Gezmiş, 1972

Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın idam kararlarının alındığı süreçte Nil Yalter'in İstanbul'da kaldığı küçük odada çektiği fotoğraflar ve bu odada ürettiği kâğıt üzerine akrilik resimlerden oluşur. Seride ölüme doğru yol alan üç 'protagonist' yer alır. Soyut formlardaki anlatı, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan'ın portrelerine dönüşür.

Museum Ludwig'de düzenlenen serginin küratörü Rita Kersting'in belirttiği gibi, eser üç siyasî aktivistin yaşadığı zaman dilimini ve idam süreçlerini anıtsallaştırır.

Deniz Gezmiş, 1972, (detay) 6 parça, Vehbi Koç Vakfı Güncel Sanat Koleksiyonu, İstanbul
© Hadiye Cangökçe

Detaylı bilgi:

<https://artsandculture.google.com/asset/deniz-gezmi%C5%9F-nil-yalter/GAGIB200KokbzA?hl=tr>

<https://www.nilyalter.com/works/101/deniz-gezmis-1972.html>

Museum Ludwig'deki en kapsamlı Nil Yalter sergisinde yer alan işlere dair:

<https://www.saha.org.tr/projeler/saha-nil-yalterin-museum-ludwigde-duzenlenen-kisisel-sergisine-destek-veriyor>

GÜLSÜN KARAMUSTAFA

Gülsün Karamustafa, 1977 1 Mayıs

1 Mayıs 1977 günü Taksim Meydanı'nda kutlanan İşçi Bayramı'nda 'kimliği belirsiz' kişilerce açılan ateş sonucu 34 kişi hayatını kaybetti. 136 kişi yaralandı. 500'den fazla kişi tutuklandı. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), daha sonra 'Kanlı 1 Mayıs' olarak anılacak bu olayı unutturmamak için, aynı yıl on sanatçı ve tasarımcıya 1 Mayıs için 10 adet afiş ısmarladı. Gülsün Karamustafa, Emre Çağatay, Sadık Karamustafa, Gülgün ve Halis Başarır, Güler Yontan ve Tan Oral bu çağrıya eser veren sanatçılardır.

Gülsün Karamustafa,
Poster için resim–1977 1 Mayıs 1977,
Kâğıt üzerine karışık teknik,
84 x 62 x 5 cm

Gülsün Karamustafa,
Poster için resim–1977 1 Mayıs
1977, Kâğıt üzerine karışık teknik,
82 x 62 x 5 cm

Röportaj: <https://argonotlar.com/gulsun-karamustafa-ikonik-1-mayis-afislerinin-hikayesini-anlatiyor/>

Gülsün Karamustafa, Hapishane Resimleri, 1971

Karamustafa, 12 Mart 1971 askeri darbesinden ardından siyasi suçlularla bir süre cezaevinde kalır. Hapishane Resimleri eseri 1971'de İzmit Hapishanesi'nden çıktıktan sonra çizdiği ancak ilk kez 2013'te sergilenen yapıtlarını içerir. Resimler, Karamustafa'nın cezaevindeki gündelik hayata ilişkin gözlemlerinin bir yansımasıdır; kadın mahkumların kişisel anlarını betimler.

Gülsün Karamustafa Prison Paintings (1972)

Tate © Gülsün Karamustafa

Gülsün Karamustafa Prison Paintings (1972)

Tate © Gülsün Karamustafa

Gülsün Karamustafa Prison Paintings (1972) Tate © Gülsün Karamustafa

Gülsün Karamustafa Prison Paintings
(1978) Tate © Gülsün Karamustafa

Gülsün Karamustafa Prison Paintings
(1972) Tate © Gülsün Karamustafa

Detaylı bilgi:

<https://tr.euronews.com/2022/02/22/1970-lerde-turk-hapishanelerindeki-bebekleri-anlatan-resimler-tate-modern-de-sergileniyor>

<https://bianet.org/haber/gulsun-karamustafa-nin-hapishane-resimleri-tate-modern-de-258161>

GÜNEŞ TERKOL

Güneş Erkol, A Song to the World / Dünyaya Bir Şarkı, 2024

Güneş Erkol'un göçmen topluluklarla birlikte ürettiği kolektif kumaş pankart çalışmaları Adriano Pedrosa'nın küratörlüğündeki Yabancılar Her Yerde/ Foreigners Everywhere başlıklı Venedik Bienali'nde (2024) yer aldı.

Güneş Terkol, Akıntıya Karşı, 2013

Güneş Terkol, 2013 yılında Viyana'da Dünya Kadınlar Günü'nde bir açık çağrı yapar. Bu açık çağrıya cevap veren kadınlarla birlikte Viyana'daki Uygulamalı Sanat Müzesi'ndeki (Museum für angewandte Kunst - MAK) "Signs Taken in Wonder" (Mucizevi Göstergeler) sergisi kapsamında bir atölye gerçekleştirir. Atölye çalışması katılımcı kadınlar feminizm, kadın hakları, iş hayatındaki eşitsizlikler, atasözlerindeki ataerkil söylemler gibi konularda fikir ve duygu alışverişinde bulunurlar. Seçtikleri on sloganı siyah kadın figürlerinin ellerindeki pankartlara işlerler. "Akıntıya Karşı" bu atölyede oluşturulan kolektif kumaş pankart çalışmasıdır.

Güneş Terkol, 1981, Akıntıya Karşı, 2013

İstanbul Modern Sanat Müzesi Koleksiyonu Kadın Sanatçılar Fonu'yla koleksiyona kazandırılmıştır.

Ayrıntılı bilgi:

<https://vogue.com.tr/sanat/sanatici-gunes-terkol-ortak-uretime-konusmaya-dayali-hayata-karismis-bir-uretim-surecine-inaniyorum>

https://www.instagram.com/p/CtGt_xlosqC/

<https://www.istanbulmodern.org/koleksiyon/akintiya-karsi>

BANU CENNETOĞLU

Banu Cennetoğlu, Liste, 2007–devam ediyor

Liste 1993'ten beri Avrupa Birliği'ne giderken veya sınırda ölen göçmen, sığınmacı ve mültecilere ilişkin bir veri koleksiyonudur. Çalışmaya ilişkin posterler, reklam panoları, gazete ekleri Amsterdam, Atina, Basel, İstanbul, Sofya, Bonn, Milano, Los Angeles, Berlin, Londra ve Liverpool gibi çeşitli şehirlerde ekranlarda ve kamusal mekanlarda sergilendi. Banu Cennetoğlu, Liste çalışmasına 2007 yılında göçmenleri ve mültecileri destekleyen Amsterdam merkezli bir ağ olan UNITED for Intercultural Action işbirliği ile başladı ve hala devam ediyor.

Daha geniş bilgi:

https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Cenneto%C4%9Flu

<https://www.4cs-conflict-conviviality.eu/post/banu-cennetolu-and-the-list>

<https://www.saha.org.tr/projeler/saha-liverpool-bienaline-davet-edilen-banu-cennetoglu-ve-inci-evinere-destek-verdi>

PUSSY RIOT

Her türlü kişilik kültüne ve hiyerarşiye karşı yaklaşık on genç kadının oluşturduğu özerk bir kolektif olan Pussy Riot grubu, kendilerini Riot Grrrl Hareketi'nin bir temsilcisi olarak görüyor. Metro istasyonları, otobüs damları veya Kızıl Meydan gibi halka açık yerlerde, kadın yüzünün ticari marka olarak kullanılması fikrine karşı oldukları için kar maskeleri kullandıkları ve canlı renkli kıyafetler giydikleri spontan yasa dışı performanslar yaparlar. Mart 2012'de tutuklanmaları, Rusya'daki ve uluslararası medyada sanat, din ve siyasete dair çok sayıda tartışmaya neden olmuştur.

Feminist punk sanat kolektifi Pussy Riot'un Rusya'daki sanatsal protestolarına odaklanan Velvet Terrorism: Pussy Riot's Russia sergisi.

'Punk Prayer' aksiyonu, Cathedral of Christ the Savior, Moskova, 2012. Fotoğraf: Mitya Aleshkovsky

'Death to prison, freedom to protest' aksiyonu, 2011. Fotoğraf: Denis Sinyakov

'Scarecrow' aksiyonu, 2022. Fotoğraf: Andrey Zolotov

Daha geniş bilgi

<https://thepolygon.ca/exhibition/velvet-terrorism-pussy-riots-russia/>

https://www.instagram.com/reel/C-uzFS0oLLg/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFIZA==

'Like in a red prison' aksiyonu, 2013. Fotoğraf: Denis Sinyakov

Maria Alyokhina'nın kağıt uçak (Paper Planes) aksiyonundan sonra tutuklanması, 2018.

Fotoğraf: Martin Camera

GÜLÇİN AKSOY

Gülçin Aksoy, erken Cumhuriyet dönemi politikalarının kadınlara yüklediği misyonlar ve yaratılan “modern kadın” imgesiyle ilgilenir. “Cumhur Kadın” ve “Kurtuluş Yolu” başlıklı çalışmaları toplumun temel taşıyıcısı olarak tanımlanan ve gelecek nesilleri yetiştirme görevi verilmiş, modern eş, anne ve hayat arkadaşı kadın modelini irdeler.

Cumhur Kadın, 2018’de SanatataK’ın “Tüm Zamanların En Feminist İşleri” seçkisine girmişti.

Gülçin Aksoy, Cumhur Kadın, 2014

Gülçin Aksoy, Kurtuluş Yolu serisi, 2014

Gülçin Aksoy, yazılmış bir tarihin görsel anlatıları olan fotoğraflardaki erkek kahramanların arasına bir kadın olarak kendini de dahil ederek yeni bir tarih anlatısı oluşturur.

Gülçin Aksoy, Kurtuluş Yolu serisi, 2014, hahnemühle kağıt üzerine fine art baskı.

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

Gülçin Aksoy, Kurtuluş Yolu serisi, 2014, hahnemühle kağıt üzerine fine art baskı.

Gülçin Aksoy, Şefkat Nişanı, 2017

Toplumsal cinsiyetin ve hiyerarşinin başlangıç noktası olan “aile” kurumunda, koltuk babayla özdeşleşen bir nesnedir. “Baba koltuğu” kendine ait, özel ve kendini evin diğer fertlerinden ayıran ve “baba olmayı” yeniden üreten bir araç haline gelir.

Gülçin Aksoy, Aile, 2017, müdahale edilmiş hazır nesne, 55x65x100 cm.

Gülçin Aksoy, ABLA-AABİ, 2017, Halı, her biri: 72,5×104,5 cm.

Daha geniş bilgi:

<https://www.yapikrediyayinlari.com.tr/dosyalar/2024/02/SanatDunyamiz-193-yazi.pdf>

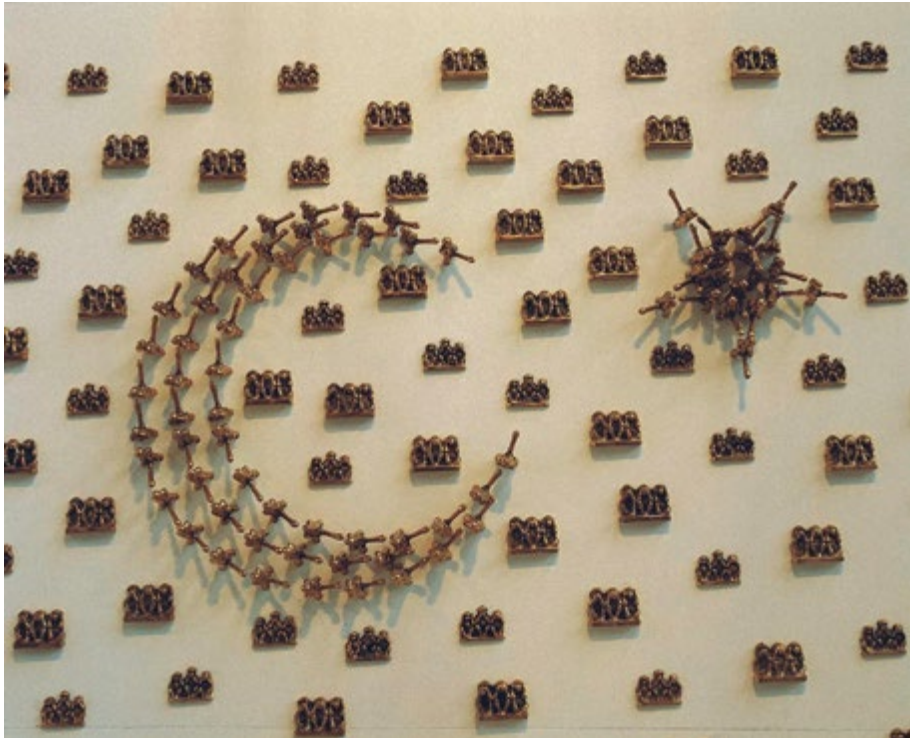
<https://argonotlar.com/sefkat-nisani-gulcin-aksoy/>

<https://www.5harfliler.com/mesakkatli-bir-nisan-taslama-sefkat-nisani-sergisi-vesilesiyle-nergis-abiyeva-ve-gulcin-aksoy-ile-soylesi/>

HALE TENGER

Hale Tenger, Böyle Tanıdıklarım Var II, 1992

1992 Bienalinde gösterilen 'Böyle Tanıdıklarım Var II' çalışması bir araya gelmiş iki heykeltik figürlerinden oluşur. Figürlerde bir fallusa sahip pre-helenistik dönemden alınmış bir tanrı figürü ile birlikte görmeyen, duymayan, konuşmayan üç maymun tiplmesini bulunur. İktidarda olanlar ve ona boyun eğenler arasındaki ilişkiselliğe dair bir çalışma olarak görülebilir.

Hale Tenger, Böyle Tanıdıklarım Var II, 1992. Fotoğraf: medium.com

Hale Tenger, Böyle Tanıdıklarım Var II (detay), 1992. Fotograf: argonotlar

Hale Tenger, Böyle Tanıdıklarım Var III, 2012

Basın ve foto-muhabir arşivlerinden topladığım 3 bin 700 kusun görselin 600 kadarının röntgen filmlerine basılmasıyla oluşmuş bir labirentti. Beyoğlu'na bakan vitrinden itibaren, o dönemde, son bir iki ay içerisinde doğuda sürmekte olan ve gündelik basında yer bulamayan sokak çatışmalarından görüntülerle başlıyor ve 6-7 Eylül olaylarına kadar geri gidiyordu. İzleyicisini devlet şiddeti ve sürekli şiddet ortamı içerisinde yaşamann yarattığı travmanın varlığıyla yüzleştiriyordu. (Hale Tenger)

Böyle Tanıdıklarım Var III 2012
Basın arşivlerinden fotoğraflar, röntgen filmlerine kuru lazer baskı, pleksi levhalar, LED, metal,
her bir modülün yüksekliği 210 cm, modüllerin toplam uzunluğu yaklaşık 45 metre, kurulum şekli değişken.
Röntgen film ölçüleri:
35 x 43 cm, 26 x 36 cm, 20 x 25 cm.
Fotoğraf: Murat Germen

Hale Tenger, *Böyle Tanıdıklarım Var III*, 2013. Fotoğraflar: sanatatak, medium.com

Daha geniş bilgi:

<https://argonotlar.com/guncel-sanatta-terso-pratikler/>

<https://bantmag.com/dergi/no-43/nerden-geldik-buraya-nereye-gidiyoruz-buradan-hale-tenger/>

Fotoğraflar: sanatatak, medium.com

İPEK DUBEN

İpek Duben'in 'Ten, Beden, Ben' sergisi (2021) erkek şiddeti, toplumsal cinsiyet, yerinden edilme, göç ve tüketim alışkanlıkları gibi çok farklı konulardaki eserlerini içerir. Sergi, İpek Duben'in kırk yılı aşan sanat hayatının bir yansımasıdır.

İpek Duben, "Aşk Kitabı", 1998- 2000 Fotoğraf: artdogistanbul

Sergide yer alan 'Şerife' ve 'Adale Adam' serileri toplumsal cinsiyet temelli beden temsillerindeki eşitsizliği konu eder.

'Şerife' (1980-1982) çalışmasının konusu, evlere temizliğe giden kadınlardır. Başlı olmayan resimler emeği görünmeyen, toplum baskısı ve erkek egemenliği altında sınırlandırmalarla yaşayan, ötekileştirilen kadınları yansıtır.

İpek Duben, "Şerife" serisi. Sağ: Şerife 2, 1980. Sol: Şerife 3, 1981 Fotoğraf: artdogistanbul

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

“Adale Adam” (1988) üçlemesi kaslarını ve çıplak bedenini teşhir etmekten imtina etmeyen erkek bedenlerini temsil eder.

İpek Duben

Fotoğraf: Seda Kamburgil

Daha geniş bilgi:

<https://www.themaggar.com/ten-beden-ben-ipek-duben-sergi-inceleme/>

<https://artdogistanbul.com/40-yillik-pratik-ten-beden-bende/>

<https://saltonline.org/tr/2386/ten-beden-ben-ipek-duben>

NUR KOÇAK

Nur Koçak'ın 1960'lar ile 2010'lar arasındaki çalışmalarını kapsayan "Mutluluk Resimlerimiz" (2019) sergisi, küreselleşen tüketim kültürünün İstanbul'un merkezindeki mağaza vitrinlerindeki etkisini ve mahrem sayılan ürünlerin vitrinlerde teşhir edilmesinin anlamını inceler. Bu teşhir sürecinde, kadın bedeninin bir nesne olarak nasıl sunulduğunu ve kimliksizleştirildiğini inceler.

Nur Koçak, "Berk Çorap", "Vitrinler" Serisinden, Tuval üzerine akrilik ve yağlıboya,
114×162 cm, 1987, Özel koleksiyon.

Nur Koçak, Farouche (Yabanıl) ya da Fetiş Nesne 2, 1975

Daha geniş bilgi:

<https://saltonline.org/tr/2091/mutluluk-resimlerimiz>

<https://www.unlimitedrag.com/post/nur-kocak-uzerine>

ZEYNO PEKÜNLÜ

Bir Kadına Ürkütmeden Nasıl Dokunursunuz?, Renkli Video, 2015

Bu çalışma, “arama motoruna ‘Kadınları nasıl tavlardım?’ sorusu sorulduğunda, izleyicilerin karşılaştığı videolardan oluşturulmuş bir kolaj videodur. Hayat Koçları ve PUA’ler (Pick-up Artist, yani kendilerini adlandırdıkları şekliyle Kadın Tavlama Sanatçıları) herkesin erişimine açık Youtube kanalları üzerinden ‘Kadınlar ne ister?, Kadınlara nasıl cazibeli görünebilirsiniz? Telefon numaralarını nasıl istemelisiniz? Kadını eve atabilmek için onu arkadaşlarından nasıl ayırabilirsiniz?, Bir kadını ürkütmeden, ona nasıl dokunabilirsiniz?’ gibi soruların cevaplarını paylaşıyorlar. Değeri kendinden menkul bu hayat koçları, kadın tavlama sanatının detaylarını anlatırken, yeni eril söylemi ve bu söylemin mecralarını ifşa ediyorlar.”

Daha geniş bilgi:

<https://vimeo.com/153373045>

http://zeynopekunlu.blogspot.com/2015/12/bir-kadna-urkutmeden-nasl-dokunursunuz_7.html

MARTHA ROSLER

Martha Rosler, Mutfağın Göstergelimi, 1975, video, 6'9"

Martha Rosler, bu video çalışması ile kendi televizyonunu ve kendi yemek programını yaratıyor. Videoda, gıda üretimi ve dizginlenmiş bir öznellik sistemi içinde, kadının bir göstergeye dönüştürülmesini izliyoruz. Çalışma, yemek pişirmenin sakinleştirici bir aktivite olduğu varsayımını yıkıyor. Çalışma, izleyiciyi huzursuz etmeyi ve yemek pişirilen yerden uzakta, farklı bir eylemde bulunmaya teşvik etmeyi amaçlıyor.

Martha Rosler, House Beautiful: Bringing the War Home (Savaşı Eve Getirmek) 1967–72

Martha Rosler, "Savaşı Eve Getirmek" isimli çalışmasında, ABD ordusunun Vietnam'daki savaşının en acımasız bir döneminde, savaşta sakatlanan Vietnamlıların fotoğrafları ile House Beautiful magazininin sayfalarından seçilmiş varlıklı Amerikalıların evlerinin resimlerinin biraraya getirerek fotomontajlar yaptı. "Burası" ve "orası"nı yeniden düşünmeye teşvik eden bu çalışma, medya görüntülerinin kolektif bir savaş deneyimini nasıl şekillendirdiğini tartışmaya açıyor.

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

Daha geniş bilgi:

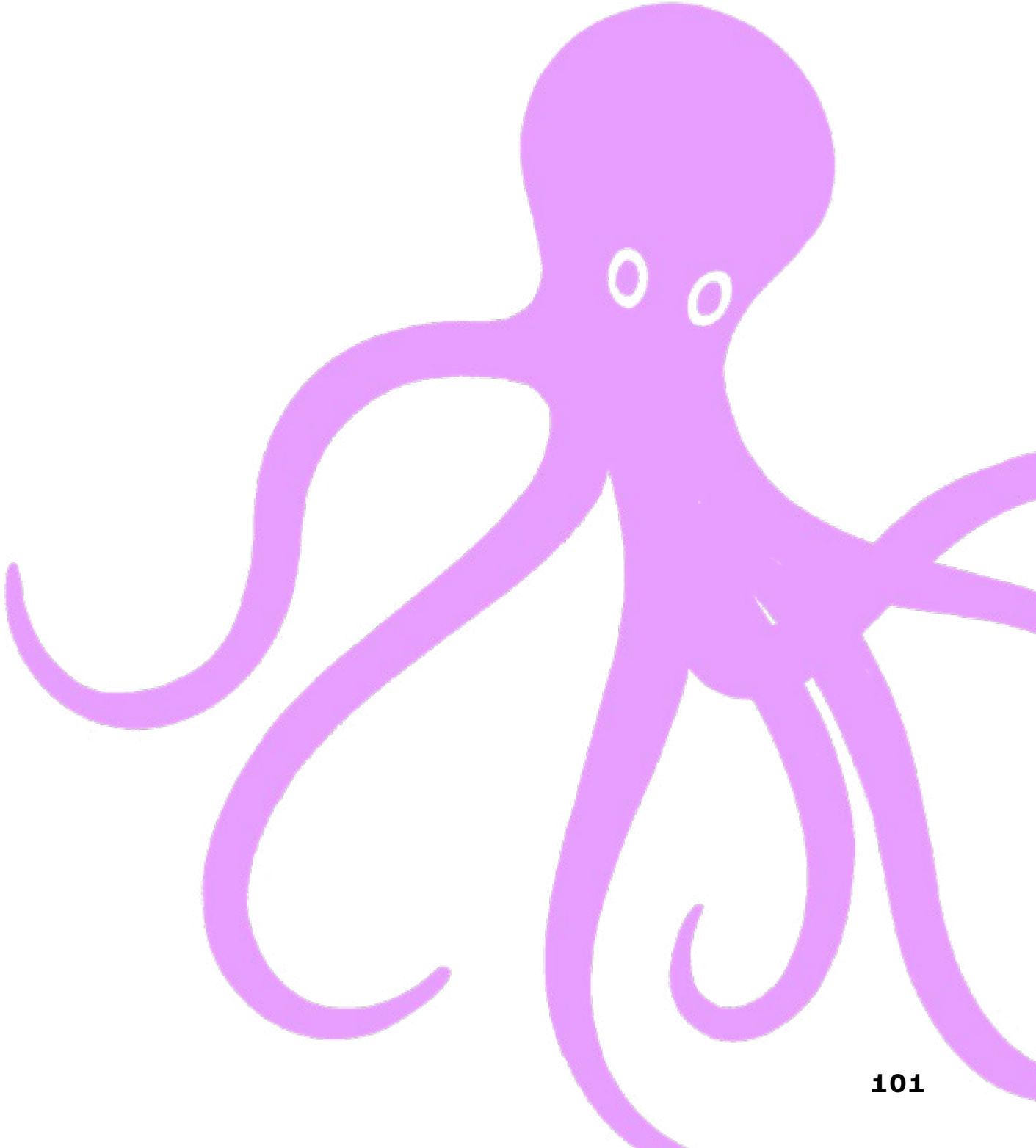
<https://smarthistory.org/martha-rosler-semiotics-kitchen/>

<https://www.martharosler.net/house-beautiful>

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

POLİTİKACILARLA DİYALOG

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

**ÖRGÜTLENELİM
TARİHE BAKALIM
ÖZGÜL SAKİ BULUŞMASI
25 EYLÜL 2024 İSTANBUL**

Savunuculuk Günlüklerimiz sergisi, "Birlikte Öğreniyoruz-Birlikte Uyguluyoruz" çalışması sonucunda oluştu. Bu süreçte savunuculuk konusunda birlikte düşündük ve öğrendik. Çalışmanın ayaklarından bir tanesi de politikacı buluşmalarıydı. Politikacılarla buluşmaların amacı, politikacılarla iletişim kurmayı deneyimlemek ve kendi yaşamlarımız için en önemli bulduğumuz bir konuda onlarla konuşma ve bu "diyalog karşılaşması" ile hak savunuculuğunun gerekli bir adımı olan "sorunları siyasetçilere iletmenin" nasıl olabileceğini deneyimlemektir.

Bu buluşmalar çerçevesinde DEM Parti İstanbul Milletvekili, sosyalist feminist Özgül Saki ile buluştuk. 25 Eylül 2024 tarihinde yaptığımız görüşmenin kaydının metinleştirilmiş versiyonunu altta paylaşıyoruz.

İbrahim Ekrem Sarı, İrem Uçar, İrem Yağcı
Dönenlere Dönmeyenlere sergisi küratörleri

İbrahim Ekrem Sarı, İrem Uçar, İrem Yağcı

Toplumsal normlar, kültürel kodları belirliyor. Kadın haklarının ama genel olarak da hakların kullanımını kolaylaştıracak neler yapılabilir, bu nasıl gerçekleştirilebilir?

Özgül Saki

Kocaman bir soru! Feminist hareket ve kadın kurtuluşunun kökleri çok eskiye dayanıyor. Ben Fransız İhtilali'yle başlatıyorum. Ondan önce de kadınlar mücadele ediyor ama o zaman eşitlik fikri yok. Hukuksal, siyasal, toplumsal eşitlik kavramı üzerinden talep ediliyor: "Kadın erkek eşittir."

O zamandan beri kadın-erkek arasındaki eşitlik mücadelesi ve kadın kurtuluş mücadelesi devam ediyor. Ben kurtuluş mücadelesi ve eşitlik mücadelesi konularını ayırıyorum birbirinden. Eşitlik, özellikle birinci dalga feminizm açısından hukuksal eşitlik, yani oy hakkı, seçme-seçilme özgürlüğü gibi. İkinci dalgada ise kamusal alanda elde edilen hakların özel alanlara uygulanması ve "özel olan politiktir" denmesiyle, kadının hane içindeki emeği ve durumu önemli hale geliyor.

Fransız İhtilali'nden başladım çünkü burada kadının insan hakları konusu da olmuş. Patriyarka bir egemenlik ilişkisidir. İki de insan olan "kadın" ve "erkek" arasındaki egemenlik. Kadının insan hakları denildiğinde içine kadın özgürlüğü ve kadın kurtuluşu gibi kavramlar girmiyor. Oysa bugün LGBTQI+ hareketinin mücadeleleri, talepleri, politik içeriği ve feminist hareketin geldiği nokta açısından, buna toplumsal cinsiyet kurtuluş hareketi denilebilir belki.

Bunun İstanbul Sözleşmesi ile de bağı var ve konu kapitalizmden bağımsız değil. Yeni dönemde de, her dönemde olduğu gibi, kapitalizm kendi krizini aşmak için yaratıcı yöntemler deniyor ve daima kendi krizinden güçlenerek çıkıyor. Bu dönemde kapitalizm, özellikle otoriter, faşizan, militarist ve güçlü ulus devletlere ihtiyaç duyuyor. Ekolojik kriz, ekonomik kriz, savaş politikaları, sömürgeci politikalar herkesi kontrol altına alacak bir yönetim gerektiriyor. Bu her zaman böyle olmuştur.

Bu yapılırken de otoriter politikalar aile üzerinden inşa ediliyor.

Aile, devleti ayakta tutan en küçük birim rolünü görür. Canlıyı ayakta tutan hücre gibi, devletin yapı taşı da ailedir. Bu nedenle otoriter politikalarda ailenin kutsallığı öne çıkarılır. Böylece ilk mücadele edilenler, hedefe koyulanlar "Aile dışında da hayat vardır" diyen kadınlar, "Kadınlar bağımsız, özgür bireydir" diyenler ve ikili cinsiyet rejimine itiraz edenler olur. Sadece AKP iktidarı değil, Macaristan, Rusya... Şimdi bütün bu bağlantılar ışığında kadın mücadelesi, toplumsal cinsiyet mücadelesi ve ikili cinsiyet rejimine karşı mücadele verilirken, tüm cinsiyetlerin özgürlüğü meselesi için mücadele edilirken, bir sistem olan patriyarkiyi karşısına almadan olmaz.

İstanbul Sözleşmesi'ne devletin nasıl baktığının teşhiri önemli. AKP sözleşmeyi kabul ettiğinde meşruiyet kazanmak istiyordu. Başka bir siyasi konjonktür geldi, tüm mücadelelere rağmen bir gecede sözleşmeden çıkıldı. Bir sendikacı "Yasalar sokakta yazılır" derdi. Sözleşmeden çıkılmış olsa bile, güçlü bir toplumsal mücadele bize İstanbul Sözleşmesi'ndeki özgün kazanımları uygulatma gücü verir. Bu nedenle eğitim, siyaset, hukuk gibi her düzeyde ve toplumsal hayatın bütün alanlarında örgütlenmeliyiz. Mücadele etmeliyiz. Bıkmadan mücadele etmek ve uzun uzun anlatmak gerekli. 1,5 yıllık milletvekilliği hayatımda uluslararası ilişkileri güçlendirmenin, uluslararası baskının önemini de anladım.

İbrahim Ekrem Sarı

AB entegrasyonu Türkiye'deki feminist mücadeleyi öteledi, bu mücadeleyi yadsıdı. Hükümet, İstanbul Sözleşmesi'ni, AB entegrasyonu için, savunmadıkları konular olduğu halde imzalamıştı.

Özgül Saki

Hem evet hem hayır. O dönemde Latin Amerika'da da Orta Doğu'da da Hindistanda da, tüm dünyada bir kadın mücadelesi vardı. Kadın grevleri vardı. Birçok eleştirilecek yanı olmasını rağmen 'kadın lobciliği' de vardı. Evet, Türkiye İstanbul Sözleşmesini

AB integrasyonu için imzaladı. Ama AB de, İstanbul Sözleşmesi'ne patriyarkaya karşı mücadele nedeniyle önem veriyordu. Yani bu konunun tek cephesi yok. İstanbul Sözleşmesi, aynı zamanda kadınların bir kazanımıydı. Tıpkı, Atatürk'ün kadına seçme ve seçilme hakkı verdiği söylenirken, Cumhuriyet öncesi var olan güçlü kadın hareketinin, eğitimde eşitlik isteyen kadın taleplerinin, edebiyat, kültür ve siyaset alanındaki çalışmaların ve ortaya çıkan politik kadın baskısının yadsınması gibi. AB için de durum aynıydı. AB, entegrasyon için sözleşmenin imzalanmasını aracısallaştırdı ama İstanbul Sözleşmesi'nin entegrasyon için bir kriter olması, arka plandaki büyük bir kadın mücadelesinin baskısıydı.

İbrahim Ekrem Sarı

Söylediğiniz şekilde feminist mücadele AB'yi baskılıyor, AB de Türkiye'yi baskılıyor ama benim eleştirel olduğum nokta, AB ilişkileri bağlamında ortaya çıkan bir sözleşme olduğu için, AB ile ilişkiler tersine döndüğünde, sözleşme bir kenara atıldı. Sözleşme için mücadele eden kadınların emeği...

Özgül Saki

O, hükümetin görüşü. Biz şimdi 6284 yasası ile İstanbul Sözleşmesi'ne atıfta bulunuyoruz. Dolayısıyla elimizde hâlen üzerine yürüyebileceğimiz hukuksal bir kazanım var. Fakat sadece hukuksal bir kazanımla herhangi bir hareket köklü değişime yol açmaz. O hukuksal kazanımı aynı zamanda başka türlü dönüştürecek bir mücadele de lazım. Şu anda biraz sakinlik var. Zayıfladık. Ciddi saldırılar var LGBTİ+'lara... Sosyalist hareket ve Kürt hareketi bu konuda biraz geri çekildi. Bunların bu zayıflamada etkisi var. Bu durumda nasıl bir dayanışma ve ortak mücadele yürütebiliriz? Ben çok ortodoks bir Marksist olarak örgütlenmek, baskı grubu oluşturmak gerektiğini düşünüyorum. Mücadelenin tek biçimi yok. Sadece sokakta değil, bunların hepsi birbirini besleyen şeyler... Mesela üniversiteler bu konuda çok verimlidir. Ama ağır baskı nedeniyle son zamanlarda üniversiteler sakin. Güçlerimizi birleştirmek en iyisi.

İbrahim Ekrem Sarı

Biz de “*Savunuculuk Günlüklerimiz*” sergisindeki “Dönenlere Dönmeyenlere” isimli kendi sergi bölümümüz için araştırmamızı yaparken Kosova’daki LGBTQI+ birlikteliklerinin kabul edilmesi hakkında bir tartışma yazısı okuduk. LGBTQ+ bireyler "Ben sokakta saldırıya uğruyorsam kararın geçmesinin faydası yok" demiş. Türkiye’de de şu an bu noktadayız. İlgili kanun, 6284 var ama hükümete bunu uygulattıramıyoruz. Yargı sistemi çok taraflı.

Son zamanlarda okuduğum haberler, gördüklerim, gündelik hayatımda benim korkmama neden oluyor. Birisi bana sokakta saldırabilir ve bunu hiçbir sebep olmadan yapabilir. LGBTQ+ bir insan olarak sözel saldırı ve düşmanlıklarla, sokakta zaten karşılaşılıyor. Bir de bunun yanında şiddet tehlikesi de var. Çünkü şiddeti uygulayan insanlar sokakta. Bu yetmezmiş gibi MHP hâlâ af çağrısında bulunuyor. Bu durumda ne yapılabilir? Şiddet artışına karşı ne yapmak gerekir?

Özgül Saki

Zor soru... Zor soru çünkü iç içe geçmiş şeyler. 2011’den beri Türkiye savaşta. İçinde bulunduğumuz durum şiddeti körüklüyor ve geçmişte görülmediği kadar şiddet körükleniyor. Göçmenler sözümona sahiplenilirken, onlara karşı şiddet körükleniyor. Ve tam bir erkek, militarist ve kadın düşmanı bir toplumsal hayat inşa etmek üzere yola koyulmuş bir iktidar var. Bu şartlarda mücadele yapmak zor olabilir. Ama 12 Eylül dönemini hatırlıyorum. Ben o zaman 12 yaşındaydım, ortaokuldaydım. Ağır baskı koşullarını yaşadım. Benzer süreçlerden geçtim. Darbe olmasa bile benzer bir süreçti. Bütün toplumsal yaşama nüfuz eden bir şiddet vardı.

Şimdi de aynı. Cinsel yönelim, cinsel kimlik nedenli şiddet, farklı görülenlere şiddet, göçmenlere şiddet... Ve bu giderek devlet şiddeti ve bir siyasal grubun şiddeti olmaktan çıkarak, gündelik hayatın içinde herhangi birisinin sana yönelttiği bir şiddet haline gelebiliyor. Bu tarz konjonktür savaş koşullarında da böyledir. Bosna Hersek savaşında anlatılanlar... “Kahve içip, fal baktığımız komşum bir hafta sonra bizim evi yağmaladı. Bana tecavüz etti...” gibi anlatılar vardı.

Senin soruna geri dönersem, bu şartlarda şunlar olabilir: Dayanışma çok önemli. Patriarkaya karşı mücadele eden kesimlerin ortak dayanışması. Eşitlik ve özgürlük isteyen geniş siyasal grupların ortak dayanışması ve ortak mücadelesi. Ne yazık ki bu ortaklık zeminine kama sokmak isteyen çok fazla müdahale ve bu müdahalelere çok kolay yanıt veren bir zemin var. Basında da aktif olmak önemli. Görsel ve yazılı basında yokuz. Bu bir eksiklik. Öte yandan gençler sosyal medyada, Instagram'da, podcast'lerde bu varlığın olduğunu söylüyor. Umarım öyledir.

İrem Yağcı

Sadece devletin etkisinde olan medyada yok. Birçok alternatif medya var. Bunlar çok değerli. Bu mecralardaki varlık daha görünür oluyor. Ama bu görünürlük tüm toplumu kapsar mı, bilemiyorum.

Örneğin, benim annem dindar ve muhafazakâr bir ailede yetişmiş. Buna rağmen, ben ona sosyal medya kanallarını seçmesine yardım ettim. Dolayısıyla şimdi benim dünyamı daha kolay anlayabiliyor. Bana ulaşabiliyor. En azından hükümet yanlısı kanallara bakmıyor artık. İlişkimiz için faydalı oldu.

Özgül Saki

Çok güzel!

İbrahim Ekrem Sarı

Sosyal medyanın tehlikesi de var. Çok demokratik. Herkes istediğini söyleyebiliyor. Bir toplantıda yorumların %80'inin, %16'lık bir kesim tarafından üretildiği anlatıldı. Bu özellikle nefret söylemi için geçerli. İşi olmayan, hayatı sosyal medya üzerine kurulu insanlar, dijital şiddet üreten ve baskı kuran gruplar olabiliyor. Örneğin feminist bir talep olduğunda, kendi kitlesini bu talebe muhalefet etmek için yönlendirebiliyor.

İrem Yağcı

Mayıs ayında bunu bana yaptılar. 1,5 milyon görüntülenme alıyordu. Ve herkes bana saldırıyordu. Anonim, 16 yaşındaki erkek grubu... Basını denetleyen kurumlar var.

Sosyal medya denetlenmiyor. Ne yapacağını şaşırıyorsun. 8 yıl öncesinde paylaştığın bir şey nedeniyle dava açılabilir. Başka süreçlere çevrilebiliyor. Bu konuda ne yapılabilir?

Özgül Saki

Ben Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu'ndayım. Her toplantıda dijital şiddet tartışılıyor. Ama dijital alanda yapılan kontrol, senin de sansürlenmene yol açabilir. Güç eşitsizliği bu kadar açık olduğunda, her hukuki düzenleme senin de sansürlenbilmen anlamını içeriyor.

Dolayısıyla bu tartışmaların iyi bir konseptle yapılması gerekli. Özgürlükçü, sansüre yol açmayan güçlü alternatif bir düzenleme taslağı olmadan bu tartışmaya girildiğinde, kaybeden biz olabiliyoruz...

İbrahim Ekrem Sarı

Bu düzenlemeleri ya Elon Musk gibi kapitalistlere ya da azınlıkları sansürlemek isteyen devletin bir kurumuna devredeceğiz, o yüzden arası yok. İkisi de çok kötü seçenekler. Gerçekten bir çıkmazdayız.

Özgül Saki

Evet, bir düzenleme gerekiyor ama bu düzenleme nasıl olacak konusunda hazırlıklı olmak zorundayız.

İrem Yağcı

İstanbul Sözleşmesi'nin feshinden sonra, iktidarın kutsal aile söylemleri üzerinden, kadınların ve LGBT'lerin sürekli şeytanlaştırılmaya çalışıldığı bir siyaset yürütülüyor. Büyük aile platformu başkanı, Meclis Başkanı Numan Kurtulmuş tarafından ağırlandı. Bu buluşmada LGBT derneklerinin kapatılması talep edildi. Meclis Başkanı Numan Kurtulmuş aynı zamanda İstanbul Sözleşmesi'nin feshini tartışmaya açan ilk kişiydi. Büyük aile platformunun talepleri Meclis konuşmalarında yer almaya başladığında

neler yapılabilir? Nasıl bir kampanya yürütmek en etkili sonucu doğurur? Böyle bir kampanyayı 6284 nolu yasa bağlamında da kurgulayabiliriz, çünkü aynı platform bu yasaya da karşı söylemler üretiyor.

Özgül Saki

Bu bağlamda aklıma hemen AKP'nin kürtaşı yasaklama kanunu girişimleri geldi. Bu yasaklamanın geri püskürtülmesinde etkili olan protesto çalışmalarına tekrar tekrar bakılması gerekir. Bir bütün olarak, feminist hareketinin, LGBTI+'ların, Müslüman feministler dahil, kocaman bir kadın hareketinin birleşimi olan [Kürtaj Haktır - Karar Kadınların Platformu](#) oluşmuştu. Sokakta basın açıklaması, kitlesel meclise gitmek, imza kampanyaları, uluslararası dayanışmayı örgütlemek gibi her mücadele biçiminin dahil olduğu kapsamlı bir hareketti. Böyle bir mücadele sonunda kürtaşı yasası dediğimiz yasa geri püskürtüldü. Bugün diğer ülkelerle kıyaslanırsa bile, Türkiye'de daha iyi bir yasa var ama fiilen kullanılması imkansız hale getirilmiş gibi duruyor. Ama yasanın olması önemli.

Büyük aile yürüyüşleri çok endişelendirmişti beni birincisinde, Saraçhane'de yaptıklarında. Kamu spotları kullanılarak çağrı yapılmıştı. Devletin en üst mercilerinden çağrılar yapılmıştı. Kendilerince ünlü kişiler getirilmişti. Ama gerçekte çok kalabalık değildi, toplayamıyorlar. Ve gündelik hayatta onların çağrılarıyla oluşan hareket şu anda o kadar etkili değil. Ama her buluşmada biraz daha güçlü görünmek istiyorlar. Yapmamız gereken en önemli şey böyle oluşumları teşhir etmek. Örneğin KAOS GL, Büyük Hayat buluşmasında canlı yayın yapmıştı. Bu yayın çok izlenmişti, çok olumlu tepkiler alınmıştı.

Bu konu siyaseten kışkırtılan bir konu. Siyaseten kışkırtılan bir konunun, toplumun bütün dokularına nüfuz etmeden önce, yapabileceklerimiz var. Kollektif olarak neler yapabiliriz? konusunu biraz zayıflattık. Bunun çeşitli gerekçeleri olabilir ama bunun yeniden kurulması gerekiyor. Geçmişte kadın hareketinin aksiyonları sayesinde LGBTI+ haklarını etkileyen ve soyadı, nafaka gibi kadın hareketini doğrudan etkileyen

yargı paketi yasası ertelenebildi. Bu güzel. Ama bu dönem, bunu tekrar gündeme alabilirler. Dolayısıyla mücadelenin çeşitli zeminleri olabilir: Meclis'e, komisyonlara dışardaki mücadelenin taleplerini taşımak, sokakta olmak. Temsili siyasetin yapıldığı yerde, yaşamla ve toplumsal cinsiyet mücadelelerinin bağını kuracak şekilde muhalefet yaptığımızda etkili olabiliyoruz. Durdurabiliyoruz. İktidar o kadar da serbest değil. Dolayısıyla bazı şeyleri durdurma ihtimalimiz var.

Mecliste biz ne yapabiliriz? Muhalif sol milletvekilleri olarak oyumuz yetmiyor belki ama, istişare yapıp, meclisin iç tüzük kurallarını kullanarak zaman kazanmak ve bu süre içinde meclis dışındaki çalışmalarla, bu yasaların ne anlama geldiğini anlatmak ve mücadele için zaman kazanmak. Örneğin nafaka konusu görüşülürken, hepsi kendine feminist demese bile 300 kadın geldi. Ve bu etkili oldu.

İrem Yağcı

Sokak hayvanları yasasına karşı, iki aydır sokak kampanyası yürütülmesine, meclise gidilmesine rağmen, bunlar işe yaramadı, yasa kabul edildi. Yeni gelişmelere bu nedenle endişeyle bakıyorum, aynı şeyler olur diye korkuyorum...

Özgül Saki

Olmamasını dileyeceğiz

İrem Yağcı

...LGBTI+ derneklerinin kapatılması, cinsiyet geçişi haklarının yasaklanması kabul edildi. Bu bağlamda da kampanya yürütülüyordu. Hiçbir işe yaramadı.

Özgül Saki

Bu riskler var. Durum ciddi. Birbirlerinden çok destek alıyorlar. Sizin sorduğunuz "Ne yapmalı?" meselesinde, bütün bunlara, bu koşullara rağmen, başarısız olabileceğimizi de hesaba katarak, bıkmadan usanmadan anlatmak, örgütlenmek gerekiyor...

“Halkımızın değerleri” kavramı muhalefete de biraz sirayet etti. “Bu mahalleye gitmeyin, tepki alırsınız”, “Buraya giderken başınızı örterseniz, güzel olur”, “Bunu yapmayın.” gibi sözlerin iki tarafı var. Muktedir, korkutarak seni kendine kapatıyor. Kadın cinayetlerinde, savaş haberlerinde korkutan, dehşet verici imajlar bilinçli servis ediliyor. İŞİD de canlı yayında kendi katliamlarını servis ediyordu. Faşist hareketler bu yöntemi kullanır. Dehşetle, devlet terörüyle esir alma gibi. Hayvan katliamlarında da aynı şey yapılıyor.

Ama toplum bu kadar korkunç durumda mı? Bu kadar siyasi yönlendirme olmasa durum nasıl olacaktı? Bu kadar siyasi kışkırtıcılık olmasına rağmen iç savaş çıkmıyor. Sokakta gırtlak gırtlığa şiddetin olmaması bana bir mucize gibi geliyor. Fakat bu şiddet, komşusuna şiddet uygulamak yerine kadın ve trans cinayetlerine dönüşüyor. Birleşik mücadeleden başka çare yok.

İrem Uçar

Bu nedenle kendi alanlarımıza çekiliyoruz. Artık, karşılaşma alanları olmuyor. Benimle aynı düşüncede olmayan kişiyi neden değiştireyim ya da örgütleyeyim diye düşünüp, kendi komüniteme çekiliyorum. Kendi alanımdayım, yalnız değilim çünkü kendi grubumdayım ama karşılaşma da yaşamıyorum...

Özgül Saki

Güvenli alanlara çekiliniyor...

İrem Uçar

Evet ama o da korkunun bir ayağı gibi...

Özgül Saki

Evet, biraz enerji ve güç biriktirmeye de zaman zaman ihtiyaç duyulur. Bu nedenle geri çekiliş, geçici süreler için olmalı.

İrem Uçar

... ama o alanlara da geliyorlar...

Özgül Saki

Kocaman bir kadın kurtuluş tarihi mücadelesi, LGBTQI+ tarihi mücadelesi var. Irkçılığa karşı uzun bir mücadele tarihi var. Ben böyle dönemlerde biraz tarihe bakmayı önemli buluyorum.

İrem Uçar

Doğru! “Dönenlere Dönmeyenlere” sergisinin hazırlık çalışmaları sırasında çok araştırdık. Türkiye ve dünyadaki feminist hareketin tarihi araştırmamızı yaptığımızda çok şey öğrendik. Ve bu tarih çok hoşumuza gitti ve bize iyi geldi.

Özgül Saki

Evet, tarih çok önemli. Hükümet tam içki yasaklarına başladı ve birden hiç kimsenin düşünmediği bir Gezi oldu bu ülkede.

İbrahim Ekrem Sarı

Gezi kriminalize edildi. Kötü bir şey olarak gösterilmek istendi. Bu kolektif hareketi nasıl canlı tutabiliriz konusu önemli. Sürekli saldırılan bir hareket, ama gurur duymamız ve güç almamız gereken de bir hareket.

Özgül Saki

İnsan ölünceye kadar değişen bir varlık. Gezi sırasında birçok kişi Gezi'nin parçası oldu ve farklılaştı. Bu tür dönemler değişip, dönüşmeye de uygun. Eğer örgütlü faşist sistem yoksa.

İbrahim Ekrem Sarı

Türkiye’de Batı tipi faşist gençler oluşmaya başladı. Eskişehir’de, silahlı... Kaç kişi öldü, yaralandı? Bu tür insanları çıkaran bir sistem de var. Birbirlerini destekliyorlar.

Yapılanı güçlü bir hareket olarak görüyorlar. Buna karşı ne yapabiliriz?

Özgül Saki

Bu dönemin en önemli konusu, ortak mücadele tarihimizdeki hafızayı sıcak tutmak ve karamsarlığa karşı tedbirler almak. Bunu yapmazsan, kendi yaşamını eksiltirsin.

İbrahim Ekrem Sarı

Özellikle gençler arasında, "Şunu yaptık, olmuyor" düşüncesi var. Hayvanatlar için iki ay mücadele edildi ama bir gecede bir karar geçebildi. Bunun karşısında gençler, "Şimdi ben ne yapayım?" diyor. İçine kapanıyor, daha bireyselleşiyor. Kendi derdine yoğunlaşıyor.

İrem Uçar

Elinden bir şey gelmeyeceğine inanmak da iyi bir şey değil.

Özgül Saki

Sivil alanları iyi anlamamız gerekiyor. Bu nasıl olabilir? Ekoloji, göçmen, LGBTQI+, kadın projeleri... Avrupa destekli projeler de AB'nin siyasi konjonktürüne bağlı. Dolayısıyla bizim kendi bağımsız, öz, özerk örgütlenmelerimize ihtiyacımız var. İlk kez Diyarbakır, Mardin'e kayyum atandığında, saldırılan ilk şey kadın örgütlenmeleriydi. Dolayısıyla tüm kadın örgütlenmeleri dağıldı. Bu olaydan sonra "Aslında bunun gelebileceğini görmeliydik" diye konuşmuştuk. Avrupa kayyum konusuna sessiz kalıyor.

Dolayısıyla özerk örgütlenmeler önemli. Devletin görevleri olduğu için tabii devlet yapmalı ama durum değiştiğinde örgütlenmeler de dağılıyor. Devletin sivil toplum örgütlerini desteklemesi önemli ama bu çalışmaların geleceği nasıl sağlama alınmalı? Zapatistalar'ın bizim coğrafyamıza şöyle bir eleştirisi var: "Siz devletin yaptıklarıyla çok ilgilisiniz. Yarım saat konuşuyorsunuz, 25 dakika devletin yaptıklarını, 5 dakika kendi yaptıklarınızı anlatıyorsunuz. Biz böyle yapmıyoruz. Kapitalist ve faşist devletin ne olduğunu biliyoruz. Onun bazı alanlarından faydalanabiliriz ama kendimiz

nasıl örgütleneceğiz, bunu düşünmek daha önemli.” diyorlar. Bu basit ama sert eleştiri beni gerçekten sarstı. Düşündüm: Ben de sosyalist hareketten ve sendikal hareketten geliyorum. Gerçekten doğru söylüyorlar! Yeni siyaseti iyi okuyup, geçmişte yaptıklarımızdan farklı nasıl bir şey yapabileceğimizi daha çok konuşmalıyız, daha yaratıcı şeyler bulmalıyız. Gerektiğinde devletten de taleplerimiz olacak tabii ki. Ama bunların gerçekleşmesi biraz bizim gibi mücadele edenlerin yaratıcılığına, sabrına, kararlılığına bağlı.

İbrahim Ekrem Sarı

"Birlikte Öğreniyoruz - Birlikte Uyguluyoruz" çalışmalarımız sürecinde İki feminist buluşma yaptık. İkisinde de konuşmacılara, "Devlet size engel olmuyor mu?" sorusu soruldu. Çünkü biz önce devleti düşünürüz: "Devlet buna karşı ne yapar?" Bunu aşmak gerekiyor.

Ben de AB konusunda eleştirelim, çünkü AB, LGBTİ+ STK'ların İsrail savaşı sırasında hiç bir sözünü paylaşmadı. AB'ye bağlı olmak nedeniyle, AB ne derse onu söylüyor. O yüzden kendi politikamızı geliştirmemiz gerek. Kendimiz hareketlenmemiz ve örgütlenmemiz gerekiyor. LAMBDA hiç fon almıyor. SPod şu anda zor durumda ama çalışmalar üretiyor. Herkes her konuda çalışma üretecek değil.

Özgül Saki

Ben bir süre Kolombiya'da, uzun bir süre de Meksika'da yaşadım. Zapatistalar'ın "Dünya Mücadele Eden Kadınlar Toplantısı" ismiyle yaptıkları bir kadın buluşması vardı. Latin Amerika'nın bütün ülkelerinden ve Avrupa'dan her yerden 3000 kadın katıldı. Dağda 3000 kadın...

İbrahim Ekrem Sarı

Olimpos!!

Özgül Saki

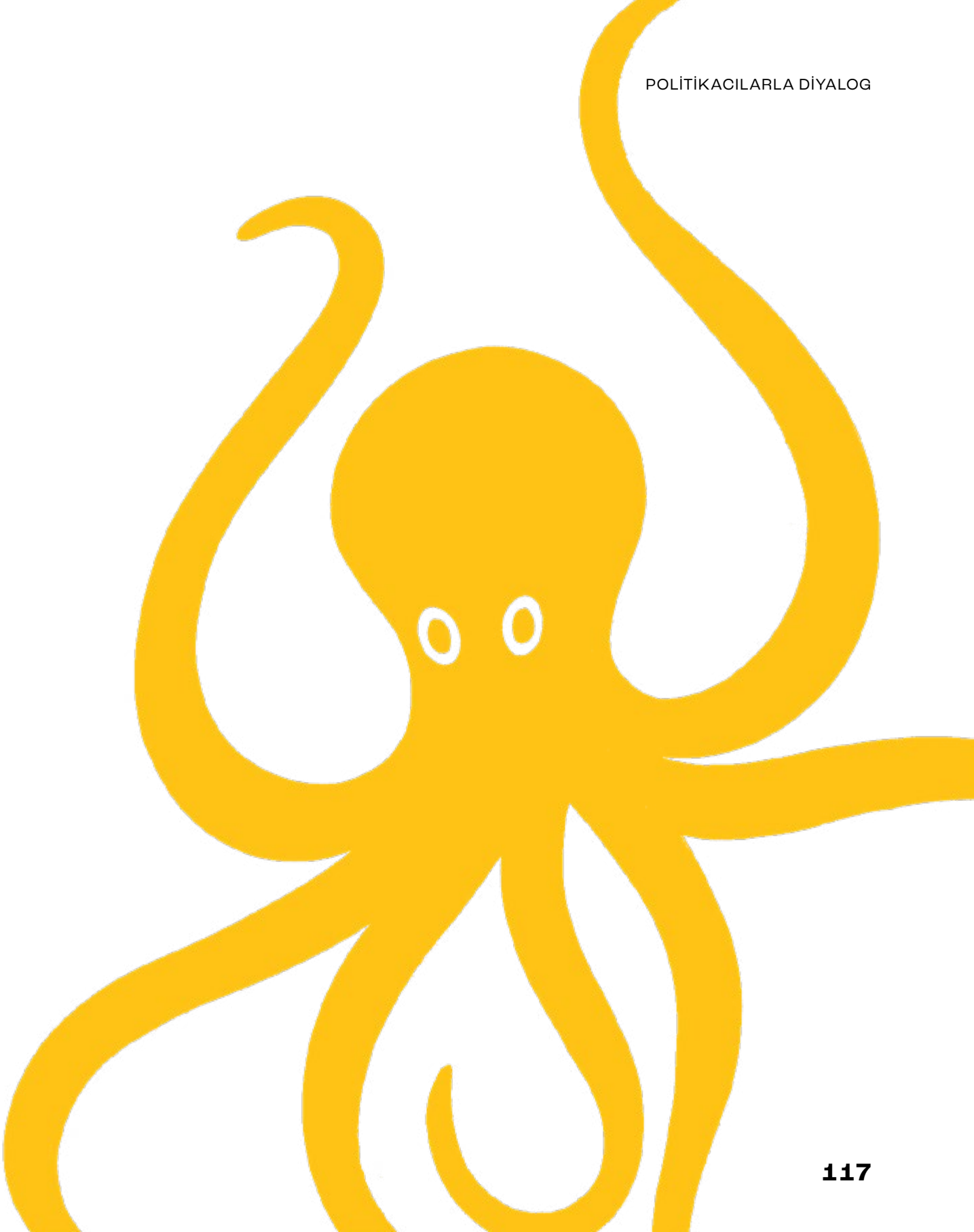
... Atölyeler, danslar... Orasıyla farklılık şöyle: Şiddet, gündelik hayatın olağanı. Seçim öncesi oradayız. 128 aday öldürüldü. Başkalarını saymıyorum bile. Sadece aday... Çok çelişkili bir toplum. Onur Haftası'nda Meksika'daydım. Meksika City'deki devasa meydan 24 saat boşalmadı. Meksika korkunç erkek bir toplum, kabus gibi. Ama o ülkede böyle bir 24 saat mümkün. Onur Haftası yapılıyor. Hiçbir şey olmuyor. Fakat bu etkinliğin öncesinde ve sonrasında trans cinayetleri, kadın cinayetleri ve uyuşturucu gruplarının kaçırmaları oluyor. Mücadele edenlerde de bir pervasızlık var. Belki sömürge toprakları olmasının da devletle bağının çok zayıf olmasında etkisi var. Devlet onlar için en son devreye girebilecek bir şey. O yüzden benim "pervasızlık" olarak tarif ettiğim bir gözü karalık var ama çok güçlü örgütleniyorlar. Sokak sokak... ev ev.... Bıkmadan usanmadan. Kocaman bir örgütlenme pratiği var. Toplantılara kaç kişinin geldiğine de takılmıyorlar. "Yaptık. Bu çalışmanın bir parçası, toplantıyı yapmak için ilişkiler geliştirdik. Mühim olan budur." diyor ve bir sonrakine odaklanıyorlar.

Ben devletle kurulan ilişkinin mühim olduğunu düşünüyorum... Kolombiya'da da yerli halklar, topraksız köylüler ve feministler barış sürecinde ortak bir plan kuruyor. Örneğin barış görüşmesi yapılan yeri sarıyorlar. "Bizim taleplerimiz de bu masada olacak" diyorlar. Zaten feministlerin LGBTI'lerin, tüm grupların temsilcileri var masada. Ama temsilci göndermek yetmiyor. O salonun etrafında binlerce kişi günlerce bekliyor. Fakat Kolombiya'daki referandumda "Hayır" çıktı. Oraya gidince anlıyorsunuz, neden öyle olduğunu. O ayrı hikaye.

Ortadoğu'da ise din olgusu var. Dinin en vahim yorumunu yapan mezhebin egemen olduğu bir yerde bile, bir kadın mücadelesi çıkabiliyor. O mücadelenin seyrini de devlet ve temsili siyaset arasındaki mesafe ile çok bağlantılıyorum. Biz biraz zayıf kalıyoruz. "Talep edelim, güçlü söyleyelim, iki etkinlik yapalım, her şey değişsin" bu mümkün değil.

İbrahim Ekrem Sarı, İrem Uçar, İrem Yağcı

Bu konuşma için çok teşekkür ediyoruz.

DEĞİŞİM UMUT HEYECAN

YENİ BİR DİLE İHTİYAÇ VAR

SEBAHAT TUNCEL BULUŞMASI

26 EYLÜL 2024 İSTANBUL

Savunuculuk Günlüklerimiz sergisi, "Birlikte Öğreniyoruz - Birlikte Uyguluyoruz" çalışması sonucunda oluştu. Bu süreçte savunuculuk konusunda birlikte düşündük ve öğrendik. Çalışmanın ayaklarından bir tanesi de politikacı buluşmalarıydı. Politikacılarla buluşmaların amacı, politikacılarla iletişim kurmayı deneyimlemek ve kendi yaşamlarımız için en önemli bulduğumuz bir konuda onlarla konuşma ve bu "diyalog karşılaşması" ile hak savunuculuğunun gerekli bir adımı olan "sorunları siyasetçilere iletmenin" nasıl olabileceğini deneyimlemektir.

Bu buluşmalar çerçevesinde siyasetçi, kadın hakları savunucusu, eski milletvekili Sebahat Tuncel ile buluştuk. 26 Eylül 2024 tarihinde yaptığımız, görüşmenin kaydının metinleştirilmiş versiyonunu altta paylaşıyoruz.

Halide Berçem Özçelik & Ecenur Alan

#DeBeje (#HaydiSöyle) sergisi küratörleri

Ecenur Alan

Etnik kimliği ve cinsel kimliği nedeniyle ayrımcılığa ve Şiddete maruz kalan kadınlar, toplumsal kabul eksikliği ve ötekileŐtirme ile sŐrekli bir mŐcadele içerisinde kalıyorlar.

Eğitim hayatında kimlikleri sebebiyle dışlanma ve fırsat eşitsizliği yaŐarken, iş yaŐamında da bu durum devam ediyor; birçok kadın niteliklerine rağmen ya iş bulamıyor ya da dŐŐuk statŐlŐ iŐlerde çalışmak zorunda kalıyor. Ayrıca, cinsiyet kimliklerinden dolayı maruz kaldıkları fiziksel ve psikolojik Şiddet, hem kamusal alanda hem de özel yaŐamlarında ciddi gŐvenlik endiŐeleri yaratıyor.

Etnik kimliği, cinsiyet kimliği nedeniyle ayrımcılığa uğrayan kadınlar, yalnızca gŐnlŐk yaşamda değil, sosyal medyada da Şiddet ve nefret sŐylemlerine maruz kalıyorlar. Özellikle sosyal medya platformları, anonimliği kolaylaŐtırdıđı için cinsiyetçi, ırkçı saldırıların yoğun yaŐandıđı alanlardan biri haline geldiği gŐrŐlŐyor.

Bu durumların yanına anadilinde hizmet alamamaktan kaynaklı sorunlar da eklenince kadınların yaşam alanlarını, ŐzgŐrlŐklerini kısıtlayan bir durum daha derin bir sorun haline geliyor.

Örneğin doğudan batıya gŐ eden veya Őlkesinde yaşadığı savaş vb. nedenlerden ŐtŐrŐ yerinden edilen kadınlar anadilinde hizmet alamama sorunuyla karşı karşıya kaldıkları gibi hareket ve ŐzgŐrlŐk alanları da kısıtlanıyor.

Evlerine kapalı bir hayat sŐrmek zorunda bırakılıyor, dış dŐnya ile irtibatı bŐyŐk ŐlŐde koparılıyor. En basit Şekilde sağlık hizmetini almak için bile etrafındaki erkeklerin veya gŐ ettikleri yerin dilini bilen kişilerin yardımını almadan bu hizmetten yararlanamıyorlar.

Daha da basitleŐtirecek olursak tek baŐlarına markete bile gitmek bu sorunu yaşayan kadınlar için korku yaŐatabiliyor, gŐvenlik endiŐesi duyabiliyorlar.

Bir noktada yerinden edilen kadınlardan bahsedebiliyoruz ancak yerinden ettiril(e)meyen kadınlardan da bahsedebildiğimiz durumlar söz konusu. Sözelimi yerinden ettirilme durumu karşısında eleştirilen en yoğun nokta erkek yoğunlukta göçlerin yaşanması.

Peki bu durumu kadınlar açısından düşündüğümüzde nasıl bir neden çıkıyor karşımıza? Kadının bulunduğu coğrafyadan göç etmek zorunda kalması en başta dil sorunuyla karşı karşıya kalmasına neden olacağı görünen bir gerçek.

Bir toplumun kendi anadilinde hizmet alabilmesinin koşulları oluşturulmalıdır. Hayatın tüm alanlarında kendini güvende hissedeceği kendini rahatlıkla ifade edebildiği bir yaşam ortamı sağlanmalıdır. Bu konular birer sorun.

Bu sorunlar konusunda sizce nasıl bir kampanya örgütlenmelidir?

Halide Berçem Özçelik

Ben de kendi hayatımdan örnek veririm, etnik kimliğimden kaynaklı ayrımcılıklar ve ırkçı söylemlerle tabii ki karşılaştım. Hepimiz karşılaşıyoruz ama sosyal medyada daha görünür oluyor. Günlük yaşamda karşılaştığım ayrımcılıklar, uçup gidiyor. Ama sosyal medyada duruyor. Sosyal medyada Kürt kadınlarına veya mülteci kadınlara dair örnekler çok. Asıl mevzu kadın olmak ama bunun üstüne bir de etnik kimlik girince, Kürt kadını olmak daha zor. Biz *Savunuculuk Günlüklerimiz* sergisindeki #DeBeJe isimli sergimizde bu sorunu dert edinerek, anadile dikkat çekecek bir sosyal medya kampanyası yürütmek istedik. Bu konuda sizin de neler düşündüğünüzü bilmek istedik.

Sebahat Tuncel

Aslında bu çok yakıcı bir konu. Dil meselesi şöyle: ikili bir dil meselesinden bahsedeceğiz. Bir, Ecenur'un söylediği gibi aslında dil bilmemekten kaynaklı yaşanan sorunlar, iletişim kuramamak, muzdarip, mağdur olma hali, bir de erkek egemen bir dille karşı karşıyayız. Bu dil her gün yeniden üretiliyor.

Kürt kadınları bunu şöyle yaşıyor: Çatışma ortamı nedeniyle cinsiyetlendirilmiş bir saldırıyla yani ırkçı politikalarla karşı karşıya kalıyorlar. O yüzden dil meseleleri önemli. Dolayısıyla dili yeniden kurmak, konuştuğumuz dili cinsiyetten arındırılmış, kadın bakış açısından yeniden yaratmak önemli. Ecenur anlattı, erkekler eşlerini bırakıp kendisi geliyor, kadın dil bilmiyor diye. Aslında geride bırakılmak da başka bir şiddet biçimi. Gelememek ayrı, gelince başka sorunlar. Tabii orada da bir erkek egemenliği var. Kadınlar için güvenli olmayan bir ortam diye ifade edilen, çünkü kadınlar için güvenli olmayan bir ortam yaratılmış, erkek egemenliği var oldukça kadınlar için çok zor. Dile dair önce bunu söyleyeyim.

İkincisi Türkiye’de özellikle son süreçlerde yabancı düşmanlığı çok fazla tartışılıyor, mülteciler hakkında. Örgütlenen bir ayrımcılık ve ırkçılık var. Her şey onlara mal ediliyor. Ekonomik krizi, yaşanan sorunları bile onlara mal eden bir durumdayız.

Gerçeklik görülüyor. Bu da aslında mültecilerin yaşadığı şiddeti, hak ihlallerini, taciz, tecavüz sorunlarını, emeğin sömürülmesini gizleyen bir şey. Kendisine sol diyenler bile iktidara geldiğinde mültecileri göndereceğini söylüyor. Bu, mültecilere karşı nefret söylemini meşrulaştırıyor. Onların neden buraya geldiği meselesini kimse tartışmıyor, savaş politikaları, Türkiye’nin bu savaş politikasında oynadığı rolü, Türkiye’nin kapıları neden mültecilere açtığını, bunun üzerinden nasıl bir kar amacı güttüğü tartışılmıyor. Asıl hedef yerine, yani mülteci sorununu yaratan sebep yerine, insanları mülteciyleştiren politikaları eleştirmek yerine, mültecileri suçlamak da erkek egemen bir yaklaşım.

Asıl hedeften şaşkırtmak: Muktedirlerin de böyle bir yönü var. Bunu sadece faşistler yapmıyor, kendisine sosyal demokrat diyenlerde bile bir nefret dili üremiş durumda. Buna karşı bir şey üretmek önemli. Kadınların bunu dert edinmesi anlaşılabilir bir durum. Kürt meselesinde ise durum biraz daha farklı. Kürt meselesini hukuk bağlamında tartışmak gerekiyor. Türkiye’de yaşayan 35-40 milyonluk Kürt var. Hâlâ kendi varlığını seçemiyor. Kürtlere yönelik ırkçılık var, ayrımcılık var, kayyum politikası... Önemli olan farklılıklarımızı kabul edip, çözüm üretebilmek. İşte burada da yeni bir dile ihtiyaç var.

Siyasette yeni bir dile ihtiyaç var. Biz bunu yapamadığımız için zorlaşıyor. Şiddet üreten mekanizma bağlamında ilginç bir durum var: Kürtler de mültecilere, göçmenlere o dili kullanıyor. Onlarda da Suriyelilerin, Afganların gelip kendi alanlarını daralttığına karşı bir düşünce var.

Ecenur'un söylediği gibi bazı yerlerde kimliğine bakıp, iş vermeme ya da en alt işleri verme, ya da özel savaş politikası olarak ifade ettiğimiz Mafia ilişkileri içine çekmeye çalışmak, çocuklarımızın sokaklarda uyuşturucu, fuhuş, taciz tecavüz vakalarının daha da artmış olması. Bunlar bilinçli politikalar gibi.

Anadilinde eğitim meselesi, Kürtler açısından çok temel bir mesele. Ama Türkiye'de anadilinde eğitim talep edenler kriminalize ediliyor. Belki kampanyanızı yaparken Kürt kadınlarının yaşadığı ırkçılık sorunları, mülteciler yaşadığı ya da Türkiyeli kadınların yaşadıkları farklı konular olabilir. Tüm bu gruplar için şiddet sorunu ortak patriyarkiden kaynaklı. Ama Kürt kadınlarının ve mülteci kadınların yaşadığı erkek devlet şiddeti hatta yargı şiddeti farklı. Kampanyanız, belki bu konuları aynılaştırmadan yapılabilir.

Van'da yapılan Jineoloji konusunda yapılan bir çalıştayda, patriyarkanın yarattığı şiddet nerede kesiliyor, nasıl etkiliyor, eşitsizlik, emek sömürsü konularının, Kürt kadınları bağlamında nasıl daha daha da derinleştiği tartışılmıştı. Bunlar, Kürt sorununu çözememekten ve sürekli çatışma zemininde bırakılmasından kaynaklanıyor. Belki bu konular da birlikte tartışılabilir.

Dil, sadece anadilini konuşmak değildir. Barış dili üzerinden kurmak. Cinsiyetler arası eşitliğe dayalı bir dil. Dil aynı zamanda siyaset yapma biçimimiz de olur. Çünkü iletişim dili olarak önemli. Dili çok başlıkta tartışmalıyız.

Ecenur Alan

Bu konuda hangi çalışmalar var?

Sebahat Tuncel

Dil konusunu kadın hareketi ve sosyalist feminist kadın hareketi etkilemiş görünüyor. Kürt siyasi hareketine zaten sistematik bir devlet şiddeti politikası var. Gözaltı, tutuklama kadın kurumlarına yönelik saldırılar var. Demokratik kadın yapılarımız bile bir problem olarak görülüyor ve kriminalize ediliyor. Eş başkanlık sistemini bile devlet bir tehlike olarak görüyor.

Kadınların İstanbul Sözleşmesi bağlamında yaptığı, kadın erkek eşitliğini sağlamak, kadın katliamlarına, şiddete karşı eylem ve etkinlikleri oluyor ama bunlar ne kadar etkili, toplumda ne kadar değişim, dönüşüm yaratıyor?

Feminist kadınlarla yaptığımız tartışmalarda şunu görüyoruz: Kadın hareketi çok parçalı, olaylara olgulara farklı bakılıyor. Feminizm konuyu kişiselleştiriyor, daha bireysel bir yerden mücadeleyi esas alıyor. Ben daha toplumsal örgütlenmek gerektiğini düşünüyorum.

Senin de başta söylediğin gibi sosyal medyada zorbalık, nefret söylemi var. Bir genç erkek "Aynı dili konuşmak gerek, yoksa hiçbir şey değiştiremeyiz" dedi. Ama acaba zorbalıkla mücadele etmek, daha güçlü olmayı mı istemektir? Biz kadınlar konuyu böyle değerlendirmiyoruz. Biz dili değiştirmek istiyoruz.

Şu sıralar tartıştığımız konular şöyle: Kadın hareketi yeniden nasıl güçlendirebilir? Ortak mücadeleyi nasıl geliştirebiliriz? En temel gündemlerimizden birisi kadına yönelik şiddet. Savaş politikalarına karşı ortak mücadele zeminleri var. Ama mültecilere yönelik, hayvan katliamlarına karşı çalışmalar yürütülüyor ama düzeni değiştirecek bir noktada değil. Önümüzdeki günlerde feministlerle ve sosyalist kadınlarla bu konularda konuşmak için bir araya geleceğiz.

Sosyal medyanın da dilini değiştirmek, orasını demokratik bir platforma dönüştürmek mümkün mü? O açıdan sizlerin çalışması kıymetli. Başka bir dil mümkün pekâlâ.

Sürekli cinsiyetçilik üretmeyen, çatışma üretmeyen, birbirini ötekileştirmeyen, kutuplaştırmayan bir dil. Sosyal medyada artık nefret söylemi normal bir şeye dönüştü. İnsanlar görüşlerini ifade ediyor. Bu görüşü değerlendirmekten ziyade, birileri hemen karşı cepheden söylem geliştiriyor.

Neden sürekli suçlu üretiliyor, Türkiye cezaevleri neden doluyor gibi tartışmaları yapmak yerine, kişinin etnik kimliğine atıfta bulunuluyor. Linç ediliyor. Bu kişi şahsında bir halk linç edilmeye çalışılıyor.

Halide Berçem Özçelik

Biz de bu yüzden kampanyamızı sosyal medya üzerinden yapmayı, bu amaçla düşündük. Kendi mücadele alanımızın dışındaki insanlarla aslında orada karşılaşıyoruz. Belki orada birilerini değiştirebiliriz. “Kürt kadınlarına şöyle ırkçı söylemlerde bulunuyorsunuz” demek yerine, ortaya yaratıcı bir şey koyalım istiyoruz.

Bize kendimizi kötü hissettiren bir söylem var. Sosyal medya ile geniş bir tabana ulaşabilmek için ve kendi yaşitlarımıza ulaşabilmek için uygun.

Sebahat Tuncel

Evet, dilin değişmesinden bahsettik. Ama politik alanda kazanmadan hiçbir anlamda kazanmak mümkün değil. Bu lafı biz kadınlar çok kullanıyoruz. Doğru. Önce politikayı değiştirmek, devletin dilini değiştirmek çok önemli. Bazen “troller yazıyor” deniyor, peki o trollere bunu yaptıran kim? Bir zihniyet, bir iktidar. Erkek egemen zihniyet.

İktidarı hedef alan, bir dil değiştirmek, onun ürettiği politikanın, ırkçılığın toplumun hayatını ne kadar korkunç etkilediğini göstermek önemli.

Türkiye halkına, Türkiye kadınlarına hani deniyor ya başbakan olabiliyorsunuz, parti başkanı olabiliyorsunuz. Ama Türkiye’de Kürt olamıyorsunuz. Bunu mahkemede de söyledim. Her şey olabilirsiniz ama Kürt olamazsınız. Ne zaman ben Kürt’üm

deseniz, karşınıza duvar çıkıyor. Kürtlük kabul edilmiyor. Problem burada. Okuyorsun, üniversiteye gidiyorsun, haklardan faydalanabiliyorsun ama...

Ecenur Alan

Bu haklardan yararlanabiliyorsun ama gene de kafa tutuyorlar, niye? Çünkü Kürt olduğunu söyledin.

Sebahat Tuncel

İşte Türkiye’de bu dili de değiştirmek lazım. Bu da sadece feministlerin, sadece sosyalistlerin, sadece Kürt kadın hareketinin yapabileceği bir şey değil. Hep birlikte yapmak lazım. Dili değiştirmeye ihtiyaç var.

Birbirimizle konuşmak, meseleleri bilmek ve duyurmak önemli. Belki siz bu sosyal medya kampanyanızla bunu yeniden konuşulur hale getirebilirsiniz. Yeni bir dili nasıl yaratabiliriz? Sorusunun bu çerçevede etkisi olur gibi geliyor bana.

Ecenur Alan

Siz konuşmanızın başında parçalanmış bir hareket olarak da bazı konulara değindiniz, bunu kendimde de görüyorum, meseleler bireyselleştiği zaman orada hep aynı yüzleri görmeye başlıyoruz ve aynı yüzleri gördüğümüzde, konu gençlere ulaşan bir şey haline gelmiyor. Biz bir grupta üç senedir çalışmalar yapıyoruz ama katılanlar iki elin parmağını geçmiyor. Yaptığımız etkinliklere gelenler çok az. Gençler arasında bu tartışmalar çok zayıfladı. Kadın olarak yaşanan sorunların konuşulmadığı bir dönem. Bunun gerçekten güçlenmesi ve kurumsallaşması gerek. Bunu nasıl yapacağız? Bireyselleşme, toplumsallaşmaya dönecek mi sorusu gerçekten konuşulması gereken bir soru.

Sebahat Tuncel

"Böl, parçala, etkisiz hale getir" denir ya, o yüzden devlet bunu hayata geçiriyor. Gençleri de bölüyor, Türk, Kürt, Ermeni diye. Yoksul, zengin diye. Türkiye’de 2015’ten

beri yaşanan, 2016'daki başarısız darbe girişiminden sonra çok ciddi bir geriye gidiş var. Tek adam rejimi olarak ifade edilen şey, sadece bir kişinin cumhurbaşkanı olması meselesi değil. Faşizan bir yönetim, faşizm koşulları oluşmasıdır. Düşünce hürriyeti yok, insanlara korku salınıyor, insanlar yan yana gelmekten bile imtina ediyor. Bir genç anlattı: "Yan yana gelip bir şeyler yapmak istedik, ama birileri korkup şikayette bulunmuş." Gözaltına alınmışlar. Baskınlar yapılıyor. Aktif olmaya cesaret eden çok az. Bu bir problem. Yan yana gelişler ortadan kalkmış. Sürekli gözaltı, tutuklama. Buna rağmen bir şeyler yapmak gerekir. Artık yeni bir aşamaya geçme zamanı geldi.

İnsanlar bunu nasıl yapacaklarını soruyor. Bunun doğru politikayla olacağını düşünüyorum. Doğru politikaya herkes gelir. 31 Mart seçimlerinde herkes değişim umuyordu. Değişim olmadı. Talep halen ortada duruyorsa, gençlik ile birlikte olmak lazım.

Şimdiki gençlik farklı. Farklı bir politika üretiyor. Bizim dönemimizdeki gibi değil. Daha kısa ve öz. Olayı anlıyor. Geçiyor. Ama biz hâlâ analiz yapıyoruz. Bunu değiştirmek lazım, topluma ulaşmak için. Kamplaşmadan, analiz yapıp, çıkış yolu aramalıyız. Bu sadece Türkiye meselesi değil. Dünyada da genelde sistem sorunu var. Ama her şey de sisteme atılamaz, sistem bizi bu hale getirdi demek yetmez. Buradan çıkış için ne yapılabilir, diye düşünmek gerek.

Geçenlerde bir genç "Tüm dünyaya ve bilgilere ulaşıyorsun, ama tek başınasın." dedi. Odasından çıkmayan bilgisayar başında olan bir gençlik oluştu. Bu gerçekliği görerek bir şey yapmak. O bağımlılıktan kurtarmak. Politik eyleme davet etmek. Gençlere sürekli olarak ne yapmak gerektiğini söylememek, ama gündemlerimizi ortaklaştırmak gerekli. Nasıl yapalım diye onlara sormak gerek. Yap demek yerine, nasıl yapalım? sorusunu sormak gerek. Bence gençlik apolitik değil. Sorgulayan bir gençlik. Z kuşağı olduğunda ben cezaevindeydim. Yeni bir dil yaratacağız. Dayatmadan. Çocuklar anne karnında öğrenmeye başlıyor. İnternette her şeyi öğreniyorlar.

Gençlere ulaşmak önemli. Sistemin insanları odalara kapattığı bir durumdan, onları o odalardan çıkaracak bir yöntem lazım. Sosyal medya dünyasına girebilirsek, durumu sorgulatma olanağı var. Başka bir çıkış bulabilir miyiz bilmiyorum. Ben ümitsiz değilim.

Bir de gençlerin daha azla yaşamayı öğrendiklerini gözlemledim. Bu önemli bir şey. Gençlik sorumsuz değil. Tabii üretime katılmayan başka bir gençlik de var ama onlar her dönemde vardı. Gençlerden umudum var. Biraz daha cesaretli olmaları lazım. Bir şeyler yapmak istiyorlar. Ama onu kanalize etmek gerek. Ortak mücadele için. Bunu başarırırsak iyi olur. Gençleri yan yana getirmenin yollarını bulmalıyız.

Halide Berçem Özçelik

Aktif olmak, gerçekten cesaret ister. Proje çerçevesinde de konuşuyoruz, zaten yeterince sınırlandırılmışız ama öte yandan da kendimize dert edindiğimiz şeyler var, farkındayız. Bu konuda bir şeyler yapmak istiyoruz. Bunun yollarını arıyoruz aslında. Cesaretli olup olmadığım konusunda emin değilim.

Sebahat Tuncel

Sopa en nihayetinde kullananı döver. Cesaret etmek önemli. O zaman sen güçleniyorsun. İşin içine girdiğinizde heyecanlandırıyor. Korku da var. Ne olacağım kaygısı da oluyor. Fakat güzelliğini de fark ediyorsun. Ermeni kıyımında da kurtulanlar, direnenler olmuş. Sorumluluğu kendin üstleniyorsun sonuçta.

Ecenur Alan

Anadili çalışmalarında politikacıların nasıl rolü olmalıdır? Bu konu mecliste nasıl tartışılıyor, nasıl gündeme getiriliyor veya gündeme gelmesi için planlanan çalışmalar var mı?

Sebahat Tuncel

"Politikacıdan neyi kastediyoruz? Sadece parlamenterler değil yerel yönetimlerdeki... alan çok geniş ama Türkiye'de politika çok parlamenter. Ankara merkezli. Aslında toplum politikayı yapar. Toplumun politika üretmesini başarabilmek önemli. Meclis de önemli.

Ecenur Alan

Kadınlarla ilişkiye geçmek için ne tavsiye edersiniz?

Sebahat Tuncel

Çok yolları var. Bazen sohbet, bazen spor, bazen kültür sanat faaliyetleri. Örgütlenme. Devlet de bundan korktuğu için kadınların yan yana gelmesini istemiyor. Bir yere gittiğinde tek başınaysan kendini iyi hissetmezsin. 10 kişiyse daha iyi hissedersin. 100 kişiyse çok daha iyi hissedersin. Diğer konu da kendine güveni yaratmak. “Biz değerliyiz” duygusunu oluşturmak. Kadının hiç değeri yok. O değeri yeniden kazanmalıyız. Kendini sevmek. Kendini sevmeyen başkasını da sevemez. Değer vermez. Değer sistemini yeniden yaratmalıyız. Kapitalist sistemin yarattığı değer anlayışıyla bizim istediğimiz şey uyuşmuyor. Maneviyattan koparıyor. Kendi yaşadığımız toplumsal gerçeğe, aileyle, köyle neredeyse ona yabancılaştırıyor. O zaman köksüzleşiyorsun. Kökün yoksa geleceğin yok, tarihin yok. Biz Kürt kadınları için tarih önemli.

Halide Berçem Özçelik

Türkiye’de feminist mücadele yürütürken Kürt kadınlarının direnişinin mücadeleye yansımaları ve etkileri neler oldu? Sizce Kürt kadınlarının direnişi Türkiye’deki feminist mücadeleye yol açıcı mıydı?

Sebahat Tuncel

Kürt kadın hareketi yol açıcı ve güçlendirici. Türkiye kadın hareketi, devletin baskısıyla zayıfladı. Bu Kürt kadın hareketini de zayıflattı. Eş başkanlık temsilciliği önemlidir. Jin Jiyan Azadi eylemi, uluslararası bir slogan oldu. Dünya kadın hareketinin deneyimlerini kendi deneyimimiz olarak, kendi deneyimlerimizi de kadın hareketinin bir parçası olarak görüyoruz. Feminist hareketin güçlendirici olduğunu düşünüyorum. Kürt kadınları sadece Türkiye’deki kadınlarla değil, tüm dünyadaki kadınlarla etkileşim içinde ortak işler yapıyor. Bunun da dönüştürücü bir etkisi var.

Halide Berçem Özçelik

Mücadele zemininde kırmakta en çok zorlandığınızı düşündüğünüz noktalar neler oldu? Gücünüzü nereden aldınız?

Sebahat Tuncel

Ben 20'li yaşlarda aktif olmaya başladım. Bir şeyler yapmak, değiştirmek istiyordum. Kadın çalışmalarına ihtiyaç var, yapar mısın diye sordular. Aslında bunu istemedim çünkü gençlik çalışmalarını istemiştim. Sonra kadın gerçekliğine ne kadar yabancılaşmış olduğumu fark ettim. Alevi bir aileden geliyorum. Daha özgürlükçü. Ama erkek egemenliğini de nasıl içselleştirdiğimi, öğrenilmiş kadınlık ve erkeklik hallerini, kendime, cinsime yabancılaşma hallerini sorguladıkça... devrimsel bir kırılma süreci yaşadım. Kadın özgürlüğü sağlanmadan, özgür olmanın mümkün olmadığını anladım. Buradan sınıf, ezilmişlik, emek, zulüm, kapitalizm meselelerine yeniden baktım. Bunlara karşı mücadele, yaşamımın ilk kırılma noktası oldu.

Ondan sonra ilginçtir, hep karma örgütlerde çalıştım, ama hep kadın perspektifiyle. Karar alma yerlerinde olmak çok kıymetli. Ancak öyle değişiklik yapabiliyorsun. Kadınların olmadığı yerde kadın politikası konuşulmuyor. Yerel yönetimler için de geçerli bu. Bir kamu hizmeti düşünülduğünde erkeklerin aklına ilk gelen şey kahvehane ya da futbol alanı oluyor. Ama kadınlar için park önemli oluyor, nefes alabilmek ve çocuklar için. Hizmet deyince, erkekler için kaldırım o kadar önemli değil ama kadınlar için önemli, çünkü çocuklarıyla beraber yürüyebilmek için alan istiyorlar.

Siyasette de öyle, yönetimde kim yer alacak diye düşünülüyor, hemen erkekler sıra alıyor ve bunu doğal hakları olarak görüyor. Hatta çoğu zaman kota uygulamalarına itiraz ediyorlar. Bu bizim hakkımız, diyorlar. Kendi doğal hakkı olarak görüyor, kadının bunca emeğini yok sayıyorlar. Acaba kadın yapabilecek mi? diye düşünülüyor. Erkeğe "Yapabilecek mi?" diye hiç sorulmuyor.

Bu bir mücadele biçimi ve sürekli yapılması gerekli. Mücadeleden çekildiğin an,

hemen erkek egemenliği o alanı dolduruyor. Kadınların tüm kazanımlarına el koyuyor. Kayyumlar geldi ve hemen kadın kazanımlarını iptal etti. Şimdi biz aynı şeyleri yeniden yapmaya çalışacağız.

Hapiste nasıl güçlendiğime gelince: Ben aslında suç işlemedim. Bunu biliyorum. İktidar benim özgürlükçü siyasetimi hazmedemedi ve hapse mahkum etti. Dolayısıyla bu duvarlar benim için anlamlı değildi. Orada da mücadeleye devam ettim. Daha da yoğunlaşarak. Devlet mahkum etti. Ama ben onu direniş alanına dönüştürdüm. Bu bakış açısıyla alakalı bir şey. Son mahkemeler gerçekten bir direniş alanıydı. Çünkü yaptığımız şeyden çok emindik. Söylediğimiz şeylerin arkasında durabilmek, insanı güçlendiriyor.

Politika yaparken de aktif olurken de ne yaptığını ve neden yaptığını bilmek önemli. Bunu bilersen, yaptığın şeyin sorumluluğunu da alırsın. Bedel ödedim ama Kürtler söz konusu olunca cezaevleri zaten bir durak. Herkesin yolu mutlaka oraya bir düşer. Cezaevine düşmeyen de göz altına alınmıştır. Bu yüzden cezaevleri çok korkulacak bir şey değil, mücadele alanlarından birisi olarak görülebilir. Çünkü hapislik, suç ve ceza kavramları ile ilişkili değil.

Zaten Türkiye'deki yargı sistemi sorun çözmiyor. Suçlunun suça bulaşmasını önlemiyor. Etik yok, demokrasi yok, insan hakları yok. İnsanlar hırsızlık suçuyla hapse giriyor, çünkü hırsızlık yapmasına gerek olmayacak, insanca yaşam şartları yok. Fuhuş ve uyuşturucu satma gibi suçlara zemin hazırlayan bir ortam var. Bu insanlara zaten sık sık af gelir. Cezaevinden çıkar, biraz sonra aynı suçla tekrar cezaevine girerler. Biz de bu sorunlarla da ilgileniyoruz ve çözüm yolları araştırıyoruz. 15-20 kişilik odalar yapılmış. Oradakilerle tanışıyorsunuz. Mahkumlar ucuz işçi olarak çalıştırılıyor, karın tokluğuna. Emek sömürsü var. Cezaevinde olmak, hayata bakış açını değiştiriyor.

Halide Berçem Özçelik & Ecenur Alan

Bize zaman ayırdınız. Bu buluşma için çok teşekkür ederiz.

TEMEL KİŞİ HAKLARIMIZ

Devlet, benim birey olarak gelişmemi sağlamakla, cinsiyetler arasında eşitliği tesis etmekle, düşüncelerimi serbestce söyleyebilmemi garanti etmekle, istediğim zaman izin almadan gösteri yapmamı sağlayacak şartları oluşturmakla yükümlü müdür?

T.C. anayasasında hangi haklarımızın garanti altına alınmış olduğunu biliyor muyuz?

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 10 – Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.
(Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Madde 25 – Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

Madde 26 – Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir.

Madde 34 – (Değişik: 3/10/2001-4709/13 md.)

Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Madde 56 – Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.

Kaynak ve anayasal haklarımız için detaylı bilgi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/>

[mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5](https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5)

SAVUNUCULUK BİLMECELERİ

Engelli hakları, kadın hakları, kadına karşı şiddet, LGBTQİ+ hakları veya iklim krizi... Hangi konuda savunuculuk yaparsak yapalım, yaşam kalitemizi yükseltmek istediğimiz alanlarda bilinçli ses olabilmek için, bilgi dağarcığımızın zengin olması gerekiyor.

Kendimizi sınavalım mı?

**FISILTI, SESLİ KİTAPLAR,
MORS ALFABESİ**

İŞİTME ENGELLİLERİNE HER ZAMAN

SORMAK İSTEDİĞİM AMA SORMAYA CESARET EDEMEDİĞİM

15 SORU

1. İşitme engelliler hangi sesi genellikle duyamazlar, ancak yeterince yüksekse hissedebilirler?

- a) Fısıltıyı
- b) Kulak çınlamasını
- c) Bas vuruşunu

2. "İşitme kaybı" ile "işitme bozukluğu" arasındaki fark nedir?

- a) Hiçbiri, bunlar eş anlamlıdır
- b) İşitme bozukluğu her zaman işitme kaybından daha şiddetlidir
- c) İşitme kaybı fiziksel bir bozukluktur, ancak işitme kaybının sosyal sonuçları da vardır.

3. İşitme engelliler için kullanılan "İşaret Dili" nedir?

- a) Sesli iletişim yolu
- b) Görsel ve bedensel iletişim yolu
- c) Yazılı iletişim yolu

4. İşitme engelliler için en yaygın kullanılan yardımcı teknoloji nedir?

- a) İşitme cihazı
- b) Akıllı telefon
- c) Bilgisayar

5. Türkiye'de hangi işaret dili kullanılmaktadır?

- a) İngilizce İşaret Dili (ASL)
- b) Fransızca İşaret Dili (LSF)
- c) Türk İşaret Dili (TİD)

6. İşitme engelliler için eğitimde kullanılan işaret dili, genellikle hangi yaş grubuna yönelik olarak öğretilir?

- a) Yetişkin
- b) Çocuk
- c) Yaşlı

7. İşitme engellilerin toplumsal yaşamda daha iyi entegre olmalarına yardımcı olmak için kullanılan bir uygulama nedir?

- a) Sesli kitaplar
- b) Altyazı sistemleri
- c) Sesli asistanlar

8. İşitme engelliler için "captioning" ne anlama gelir?

- a) Yüz tanıma teknolojisi
- b) Ekranda konuşma veya seslerin yazılı olarak gösterilmesi
- c) Müzik notalarının görselleştirilmesi

9. İşitme engellilere işaret dili öğretmeyi amaçlayan hangi tür etkinlikler düzenlenir?

- a) İşaret Dili Atölyeleri
- b) Spor müsabakaları
- c) Konferanslar

10. İşitme engellilerin sosyal yaşamda karşılaştığı yaygın zorluklardan biri nedir?

- a) Dans edememek
- b) İş bulma
- c) İşitme cihazı kullanımı

11. İşitme engelliler için, kapalı mekanlarda sesli sinyaller yerine ne kullanılır?

- a) Görsel uyarıcılar (örneğin, ışıklı alarmlar)
- b) Sesli uyarıcılar
- c) Mors alfabesi

12. Bir işitme engelliyle etkili iletişim kurmanın en iyi yolu nedir?

- a) Yüksek sesle konuşmak
- b) Göz teması kurarak işaret dili kullanmak
- c) Telefon etmek

13. İşitme engelli kişilerle ilgili yaygın bir yanlış bilgi nedir?

- a) Müziği sevmedikleri
- b) Her zaman işaret dilini kullanmaları
- c) Görme engellilerden daha az zorluk yaşadıkları

14. Alexander Graham Bell tarafından işitme cihazı olarak tasarlanan ve günümüzde çeşitli şekillerde varlığını sürdüren alet hangisidir?

- a) Cep telefonu
- b) Telefon
- c) Telsiz

15. İşitme güçlüğü olan biriyle konuşmak için en iyi bir öneri ne olabilir?

- a) Bağırarak konuşmak
- b) Cep telefonuna metin göndermek
- c) Açık ve net konuşmak, hatta dudak okumayı öğrenmek.

Yanıtları, sayfa 147'de bulacaksınız.

TELEFON - MOR - KANUN

**KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE TÜRKiYE
KONUSUNDA HER ZAMAN SORMAK İSTEDİĞİM
AMA SORMAYA CESARET EDEMEDİĞİM 12 SORU**

1. Cinsel şiddete karşı mücadele eden derneğin adı nedir?

- a) Şiddete Son Diyenler Derneği
- b) Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
- c) "Şiddet mi? Şöyle Alalım Derneği"

2. Hangi yasa, Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla 2012 yılında yürürlüğe girmiştir?

- a) 6284 Sayılı Aile İçi Şiddet ve Kadınları Koruma Kanunu
- b) 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- c) 7201 Sayılı İcra ve İflas Kanunu

3. Kadına yönelik şiddeti önlemek ve şiddete uğrayanları korumak amacıyla Türkiye'de her ilde kurulan, acil durumlarda destek sağlayan merkezlerin adı nedir?

- a) Sosyal Hizmet Merkezi
- b) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)
- c) Kadın Destek Ofisi

4. Her yıl 25 Kasım'da etkinlikler düzenlenen uluslararası günün adı nedir?

- a) Kadın Hakları Günü
- b) Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü
- c) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Günü

5. Şiddete uğrayan kadınlara, acil yardım ve danışmanlık hizmeti sunan telefon numarası hangisidir?

- a) 112
- b) 155
- c) ALO 183

6. Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yapılan bir araştırma ve raporlama çalışmasını hangi kurum yürütmektedir?

- a) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- b) Milli Eğitim Bakanlığı
- c) Sağlık Bakanlığı

7. Kadına yönelik şiddeti önlemek için Türkiye'de düzenlenen ve kamuoyunu bilgilendiren kampanyanın adı nedir?

- a) Şiddete Hayır Kampanyası
- b) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Programı
- c) Kadın Destek Projesi

8. Kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası işbirliği sağlayan ve Türkiye'nin de 2011'de imzaladığı ve 2021'de cumhurbaşkanlığı tarafından feshedilen anlaşma hangisidir?

- a) Paris Anlaşması
- b) İstanbul Sözleşmesi
- c) Kyoto Protokolü

9. Şiddete uğrayan kadınlara barınma ve destek hizmeti sunan sivil toplum kuruluşu hangisidir?

- a) Türkiye Yardım Sevenler Derneği, 1928
- b) Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1990
- c) Sosyal Hizmetler Derneği, 1987

10. Kadına yönelik şiddeti önleme ve şiddetle uğrayan kadınları koruma amaçlı yasal düzenleme hangisidir?

- a) Şiddet Önleme Yasası
- b) Kadın ve Aile Koruma Yasa Tasarısı
- c) 6284 Sayılı Kanun

11. Türkiye’de Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası ilk kez hangi tarihte yapıldı?

- a) 17 Mayıs 2007
- b) 17 Mayıs 1987
- c) 17 Mayıs 2017

12. Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası’nda ilk kez hep birlikte söylenen, Türkiye kadın hareketinin ilk feminist şarkısının adı nedir?

- a) Bağır herkes duysun (Kolektif, 1988)
- b) Hemcinsimize reva mı bu şiddet (Nuriye Ulviye, 1913)
- c) Kadınlar vardır (Filiz Kerestecioğlu, 1987)

Yanıtları, sayfa 148’de bulacaksınız.

NE NEDİR?

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI
ALINAN ÖNLEMLER HAKKINDA
HER ZAMAN SORMAK İSTEDİĞİM
AMA SORMAYA CESARET EDEMEDİĞİM
8 SORU**

1. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddetle mücadeleye yönelik standartları belirleyen uluslararası anlaşma hangisidir?

- a) Kyoto Protokolü
- b) İstanbul Sözleşmesi
- c) Paris Antlaşması
- d) Helsinki Mutabakatı

2. BM Dünya Nüfus Raporu'na göre tüm dünyada hayatları boyunca partnerinden fiziksel veya cinsel şiddet gören kadınların oranı nedir?

- a) %10
- b) %20
- c) %30
- d) %40

3. Kadınlara yönelik şiddeti ve sistematik ayrımcılığı hangi kavram tanımlar?

- a) Cinsiyetçilik
- b) Sınıfçılık
- c) Irkçılık
- d) Türçülük

4. Kadına yönelik şiddete karşı uluslararası mücadele günü ilk kez hangi yıl yapıldı?

- a) 1990
- b) 1999
- c) 2000
- d) 2005

5. Evlilikte rıza olmadan cinsel ilişkiye karşı yasal tedbirleri ilk uygulayan ülke hangisidir?

- a) İsveç
- b) Kanada
- c) ABD
- d) Fransa

6. Veri toplamak ve kadına yönelik şiddetin yaygınlığını sistematik olarak kaydetmek için hangi araç geliştirildi?

- a) Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu
- b) Demografik Sağlık Araştırması
- c) Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (VAWS)
- d) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi

7. Kadına yönelik şiddetle ilgili olarak “kesişimsel ayrımcılık” terimi neyi tanımlar?

- a) Cinsiyet gibi tek bir özelliğe dayalı ayrımcılık
- b) Cinsiyet, ırk ve sosyal sınıf gibi çeşitli ayrımcılık biçimlerinin kesişimi
- c) Diğer kadınların kadınlara karşı ayrımcılık yapması
- d) Cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık

8. Kadınların kamusal alanda yaşadığı taciz ve şiddeti hangi kavram tanımlar?

- a) Sokak tacizi
- b) Gizliliğin ihlali
- c) Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet
- d) Güvenlik riski

Yanıtları, sayfa 149'de bulacaksınız.

ÇÖZÜMLER

FISILTI, SESLİ KİTAPLAR, MORS ALFABESİ

İşitme engellilerine her zaman sormak istediğim ama sormaya cesaret edemediğim 15 sorunun yanıtı:

- 1: c) Bas vuruşunu
- 2: c) İşitme kaybı fiziksel bir bozukluktur, işitme kaybının sosyal etkileri de vardır
- 3: b) Görsel ve bedensel iletişim yolu
- 4: a) İşitme cihazı
- 5: c) Türk İşaret Dili (TİD)
- 6: b) Çocuklar
- 7: b) Altyazı sistemleri
- 8: b) Ekranda konuşma veya seslerin yazılı olarak gösterilmesi
- 9: a) İşaret Dili Atölyeleri
- 10: b) İş bulma
- 11: a) Görsel uyarıcılar (örneğin, ışıklı alarmlar)
- 12: b) Göz teması kurarak işaret dili kullanmak
- 13: b) Her zaman işaret dilini kullanmaları
- 14: b) Telefon
- 15: c) Açık ve net konuşmak ve hatta dudak okumayı öğrenmek.

TELEFON-MOR-KANUN

Kadına yönelik şiddet ve Türkiye konusunda her zaman sormak istediğim ama sormaya cesaret edemediğim sorunun yanıtı:

- 1: b) Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
- 2: a) 6284 Sayılı Aile İçi Şiddet ve Kadınları Koruma Kanunu
- 3: b) Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)
- 4: b) Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü
- 5: c) ALO 183
- 6: a) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- 7: a) Şiddete Hayır Kampanyası
- 8: b) İstanbul Sözleşmesi
- 9: b) Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1990
- 10: c) 6284 Sayılı Kanun
- 11: c) 17 Mayıs 1987
- 12: c) Kadınlar vardır (Filiz Kerestecioğlu, 1987)

NE NEDİR?

Kadına yönelik şiddete karşı alınan önlemler hakkında her zaman sormak istediğim ama sormaya cesaret edemediğim 8 sorunun yanıtı:

- 1: b) İstanbul Sözleşmesi
- 2: c) %30
- 3: a) Cinsiyetçilik
- 4: b) 1999
- 5: a) İsveç, 1965
- 6: c) Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (VAWS)
- 7: b) Cinsiyet, ırk ve sosyal sınıf gibi çeşitli ayrımcılık biçimlerinin kesişimi
- 8: a) Sokak tacizi

**Araştırın, keşfedin, yazın ve
dans edin!**

